

FoU konferencen 2005

■ Indtryk fra Undervisningsministeriets FoU-konference i Odense 26. - 27. januar, 2005

Innovation er lig med godt købmandskab

"Tillykke, I er udvalgt til at løse alle landets mest presserende opgaver som integration, styrkelse af konkurrenceevnen m.m.", sagde Anders Hoffmann fra Økonomi- og Erhvervsministeriets forsknings- og analyseenhed, FORA, da han indledte rækken af indlæg i workshoppen, der handlede om, hvordan man via undervisningen kan fremme elevernes evne til at tænke innovativt samt deres lyst til at sætte nyt i gang.

– For det er tvingende nødvendigt. Viden bliver nemlig den altafgørende konkurrenceparameter. Erfaringerne viser, at lande, som gør alt rigtigt efter de gamle lærebøger, alligevel sakter agterud økonomisk. Og hvem har den største økonomiske vækst? Det har dem, der forstår at anvende ny teknologi, bruge, dele og sprede viden samt sætte nyt i gang, sagde Anders Hoffmann.

Umiddelbart skulle man så tro, at det blot drejede sig om at afsætte så meget som overhovedet muligt til forskning, og Danmarks fremtid ville være sikret.

– Men det ville være halsløs gerning, mente Anders Hoffmann. Fordi vores økonomiske kraft alligevel aldrig ville kunne stå mål med de store lande.

Selvfølgelig skal der også forskes, men først og fremmest skal vi udvikle evnen til at bruge den viden og teknologi, vi allerede har - på nye måder. "Brugerdrevet innovation" kaldte han det og definerede det mere præcist som evnen til at se og indsamle ny viden om kundebehov samt evnen til efterfølgende at imødekomme behovene.

– Hvad er forskellen på det og godt gammeldags købmandskab, ville en deltager vide, og svaret fra Hoffmann lød:

– I virkeligheden er der ingen forskel. Men købmandskab har traditionelt været opfattet som

noget mere eller mindre medfødt. Så forskellen er vel, at vi nu mener, det kan læres, og at det bør indarbejdes i alle kroge af uddannelsessystemet.

Ingen patentløsninger

Således var der lagt flot op til resten af workshoppen. For hvordan er det så lige, man gør det? Patentløsningen blev ikke serveret, men en række interessante bud klædte deltagerne godt på til at rejse hjem med om ikke evnen så i hvert fald lysten og inspirationen til at bryde med vanetænkningen.

Selve formen i workshoppen havde også undergået en innovation. Her fik man ikke lov til blot at sidde ned, lytte og sige ord. Workshoppen indledtes med en guldøvelse, der var tænkt som en metafor for, hvad innovation handler om.

– Gør op med jer selv, hvordan I vil bevæge jer gennem denne workshop, lød opfordringen fra tovholderne.

Og Jette Nossél og Hanne Jepsen fra Teknisk Erhvervsskole Center, TEC havde også i deres indlæg lagt en smule kropslig udfoldelse.

De to repræsenterede et endnu ikke igangsat projekt, der, som de sagde, skal hjælpe os til "at begribe begreberne". Ikke for vi for alvor er enige om, hvad der ligger i ordene innovation og iværksætteri, kan vi gøre os forhåbninger om at systematisere og tilrettelægge undervisningen i en retning, som styrker det innovative hos eleverne.

Jette Nossél og Hanne Jepsen benyttede workshoppen netop som et værksted, hvor der blev arbejdet videre med projektet. På en lille halv snes placher placeret rundt om i lokalet havde de skrevet lige så mange emner, som de mener, der bør fokuseres på, når der skal udvikles nye,

innovationsfremmende metoder i undervisningen.

I en såkaldt "walk and talk"-runde gik workshopdeltagerne herefter rundt i smågrupper, diskuterede og skrev forslag på plancherne.

Forslagene var mange, og projektmagerne kunne tage hjem rige på nye ideer til det fortsatte arbejde. Debatten om begreberne blev – takket være den afslappede, stående receptionsform – ganske løssluppen og uformel.

Søg "ikke viden"

Med andre ord lykkedes det i vid udstrækning her at skabe et rum, som er gunstigt for innovation. I hvert fald, hvis man skal tro budskabet i et andet oplæg – om NPK-projektet, "Ny pædagogik til kreative læreprocesser."

Heller ikke her fik deltagerne lov til blot at sidde, lytte og kommentere, de blev udsat for små prøver på, hvad folkene bag projektet selv havde været igennem af kropsovelser på gulv. Lærere fra Vitus Bering, Teko Center Danmark og Erhvervsakademi Midt Vest har gennem projektet selv gennemgået de processer, som det er meningen, de fremover skal udsætte deres elever for.

Og øvelserne går netop ud på at skabe et klima og en kultur, hvor innovation har de bedst mulige vækstbetingelser.

Bo Krüger fra Teknologisk Institut, der blandt andre har fungeret som coach for de deltagende lærere i projektet, og projektets leder Svend Erik Nissen fra Skive Tekniske Skole stod for fremlæggelsen af resultaterne.

De præsenterede bl.a. deltagerne for den firehjørrede "innovationsdiamant", hvor det drejer sig om at skabe den rette og mest givtige korrespondance

mellem de fire hjørner: "Viden", "Koncepter (måden, hvorpå vi arrangerer viden, så den er til at arbejde med)", "Relationer" og "Ikke viden".

– De mindst innovative mennesker bevæger sig mest i hjørnerne viden og koncepter. Ved at skabe relationer mellem mennesker, hvor man kan grine med og ikke ad hinanden, kan man bevæge sig ud i hjørnet for ikke viden. Og det er her innovationen opstår, forklarede de to oplægsholdere og supplerede:

– Viden er ofte blot indgroede vaner.

Mirakelsmeden

Workshoppens mest konkrete bud på, hvordan man fremmer elevernes kreativitet, opfindsomhed og initiativ, kom fra Erhvervsskolerne Aars. Egon Bekker og Karsten Urbrand Nielsen fortalte om deres succesrige forsøg med at skabe innovative elever helt fra grundforløbene i smedelinjen.

"Klein-, kunst- og mirakelsmed" var overskriften for indholdet i grundforløbet, mens de to hovedforløb var blevet døbt "Smeden som designer".

Fælles for begge typer forløb er, at indholdet i undervisningen er bygget op om produktudvikling. Via bl.a. virksomhedsbesøg udvikler eleverne ideer, som efterfølgende realiseres. De fremstiller simpelthen et nyt produkt og slutter af med at beskrive produktet.

Grund- og hovedforløbene ligner i princippet hinanden i opbygning, men naturligvis stilles der større krav til kompleksiteten i produkterne i hovedforløbene. Her implementeres de obligatoriske fag også mere systematisk i projektet.

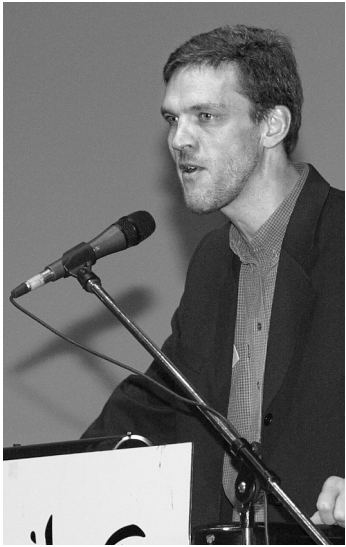
Karsten Urbrand Nielsen begejstrede tydeligvis de øvrige workshopdeltagere med projektet og de mange eksempler på produkter, som eleverne i Aars har udviklet og fremstillet.

– Kan man hyre dig til at komme og fortælle om jeres projekt, lød spørgsmålet fra flere sider.

Karsten Urbrand Nielsen påpegede i øvrigt vigtigheden af, at der udstikkes visse rammer for elevernes opfindsomhed, hvilket faldt helt i tråd med budskabet i det før omtalte NPK-projekt:

Nok handler det om at bevæge sig ud i "ikke viden"-hjørnet, men uden kontakt til "viden- og koncepthjørnerne" når man ingen resultater.

Finn Togo
Undervisningsministeriet

Leder

Det er efterhånden blevet en god tradition at mødes til FoU-konference i Odense. Ved dette års konference i januar var der mange kendte ansigter blandt deltagerne, men heldigvis også rigtig mange nye. Det samme kan siges om de skoler, som havde meldt ind med forslag til projekter og oplægsholdere til konferencen.

Konferencen giver mulighed for at gense kendte FoU-kolleger og lære nye at kende. Der er lejlighed til at udveksle erfaringer, få ny inspiration (også fra udlandet) – og ikke mindst mulighed for at bruge hinanden på tværs af skoler og skolesystemer. Og samtidig blive stukket lidt til via det satiriske indspark, som i år på fantastisk vis blev leveret af altmuligkvinden Helen Eriksen, som fik os alle til at turde lidt mere, end da vi kom. Forsøgs- og udviklingsarbejde (FoU) har typisk som mål at udvikle og implementere ny praksis, hvor uddannelsespraktikere forsøger at tage det store spring fra ideernes verden og de centralt vedtagne indsatsområder til praksis i undervisningen. For at afprøve, erfare og justere. Bevægelsen kan også gå den anden vej, hvor praktikerne inspirerer teoretikerne og beslutningstagerne gennem modeludvikling og helt nye ideer.

Som Susanne Gottlieb fra DEL sagde i sin afslutning af konferencen: "Hvad enten bevægelsen går den ene eller den anden vej, er det gennem udvikling, dialog og refleksion, at ny praksis opstår. Den engelske uddannelsesforsker Peter Jarvis siger, at vi kan lære af andre om praksis, men i sidste ende må vi lære hvordan ved at gøre det. Den eneste måde, man kan lære at danse tango, er ved at danse tango."

Forsøgs- og udviklingsarbejde giver mulighed for og resulterer typisk i både skoleudvikling og kompetenceudvikling for ledere og lærere. FoU-arbejdet er med til at sikre dynamik i og udvikling af uddannelserne, så eleverne opnår kvalifikationer og kompetencer, som arbejdsmarkedet efterspørger. Og så eleverne får en ballast til også fortsat at dygtiggøre sig i jobbet og til at uddanne sig videre til fremtidens nye faglige udfordringer.

De mange FoU-oplæg og efterfølgende debatter i workshopperne har medvirket fint til vidensspredning og inspiration. Har man efterfølgende behov for at gå mere i dybden og læse om projekterne, er der fortsat et glimrende værktøj i FoU-databasen, som nu er flyttet til EMU-portalen (www.FoU.emu.dk). Her kan man søge inspiration (og kontaktpersoner) fra såvel afsluttede som igangværende projekter inden for det gymnasiale område, amu-området og eud/sosu/egu/landbrugsuddannelses- og produktionsskoleområdet.

Artiklerne i denne avis giver et fint billede af den enorme spændvidde, der er i FoU-arbejdet - selvom ikke alle konferencens workshops fik besøg af de fire journalister, som deltog i konferencen, og selvom ikke alle projekter og oplægsholdere kan finde sig selv i avisens artikler. Det var heller ikke journalisternes opgave.

De to dage i Odense bekræftede, at ideerne sprudler, og at udviklingsarbejde er helt nødvendigt for en dynamisk udvikling af uddannelserne.

Og deltagernes evaluering viser stor tilfredshed med konferencen, så skal vi ikke satse på at mødes i Odense igen om et års tid – til FoU-konference 2006.

Plenumoplæg - onsdag

Konferencen er stedet at dele forsøgserfaringer

Finn Togo fra Uddannelsesstyrelsen kunne i sin velkomst ved dette års FoU-konference endnu en gang glæde sig over et stort og engageret fremmøde.

– Vi har haft succes med disse konferencer i et par år, og denne gang overvejede vi, om vi skulle lave om på konceptet eller finde helt andre måder at kommunikere resultaterne fra de mange spændende projekter ud på. Imidlertid har vi oplevet en udbredt tilfredshed med vore konferencer, så hvorfor lave dem om, sagde Finn Togo.

Han præciserede formidlingsstrategien i forhold til FoU-projekterne ved at opfordre til øget brug af www.emu.dk og ved at drage en parallel til det gamle ordsprog om, at én fugl i hånden er bedre end ti på taget.

– Vi har skåret i antallet af udgivelser, når det gælder papir-

bøger og andet trykt materiale, og inviterer i stedet til konference ud fra den betragtning, at 250 engagerede og aktive deltagere i en konference er langt bedre end 1000 publikationer, der samler støv et sted på skolen langt væk fra brugerne, forklarede Finn Togo.

Mange workshops

Størsteparten af de indlæg og workshops, som han med disse ord lagde op til, er mere indgående behandlet i denne avis. Herudover var der workshops med titlerne: It til undervisning og test, Vejledning på erhvervsskolerne efter vejledningsreformen og Integration.

I førstnævnte workshop blev i alt seks udviklingsprojekter præsenteret og diskuteret. Social- og Sundhedsskolen i Viborg Amt fremlagde resultaterne af et

forsøg med at benytte it som understøttelse af kontaktlærerfunktionen, mens Stig Guldberg fra DEL fortalte om et igangværende projekt med udvikling af elektroniske opgaver til grundfaget dansk. Fra CEUS Nykøbing Falster berettede Jens Kjær om fremstilling af materiale til fjernundervisning på akademiuddannelsen installatør AK, og Jens Aaslyng Dall, DEL, orienterede om et arbejde med at udvikle et mix mellem traditionel tilstedeværelsesundervisning og fjernundervisning.

VVS Matrix var titlen på det femte projekt om udviklingen af en såkaldt ressourceplatform, som skal understøtte udvekslingen af erfaringer mellem elever og undervisere i VVS-uddannelsens grund- og hovedforløb. Dette projekt blev præsenteret af Benny Wielandt, TEC og Niels Poulsen, VVS-branchens Uddannelsesnævn.

Endelig fortalte Michael Lund-Larsen, Århus Købmandsskole om erfaringerne herfra med at benytte it som redskab i simulering af praksisnær undervisning.

I den anden workshop handlede det om konsekvenserne af den nye vejledningslov. På erhvervsskolerne er man i gang med at omstille sig til de nye tider – såvel til den vejledning, som stadig skal foregå i skolens regi som til samarbejdet med de nye kommunale og regionale vejledningsinstanser.

Integration

Sidste workshop havde integration som tema, og herunder blev tre forskellige projekter præsenteret og debatteret.

Hanne Bundgaard fra Skolen i Hammer Bakker fortalte om arbejdet med regionale netværk, som skal lette tosprogede vej til social- og sundhedsuddannelserne. Erfaringerne havde, fortalte hun, kastet mange sidegevinster af sig – som ny optagelsesprocedure, skitser til en ny interkulturel pædagogik og vejledning m.m.

Sami Deniz og Gert Nørregård fra TeSe orienterede om projektet: Integration – fra synlig strategi til fleksibilitet i erhvervsuddannelserne. Formålet var at analysere skolernes strategi, politikker og procedurer med henblik på at formulere forslag til ændringer.

Endelig berettede Anne-Grethe Madsen, DEL om projektet "Best practice i skole- og undervisningsmiljøet for integration af elever med anden kulturel baggrund end dansk".

Projektet tager udgangspunkt i mødet mellem vidt forskellige kulturer, men fokuserer først og fremmest på de positive muligheder og potentialer – og ikke vanskelighederne – som ligger i dette møde.

FoU-konferencen 2005

Indtryk fra Undervisningsministeriets FoU-konference i Odense 26.-27. januar

Udgivet af:

Undervisningsministeriet, Uddannelsesstyrelsen, område for erhvervsfaglige uddannelser

1. oplag, marts 2005:

7300 stk.

Ekstra eksemplarer af avisen kan ikke bestilles, men avisen kan læses online på Internetadressen: pub.uvm.dk/2005/fouavis

Ansvarshavende redaktør:

Werner Hedegaard

Redaktionsgruppe:

Lisbeth Magnussen, Pia Cort og Line Petersen, alle DEL samt Finn Togo og Werner Hedegaard, Undervisningsministeriet

Planlægning af konferencen:

Lisbeth Magnussen, Pia Cort og Line Petersen, alle DEL, Carl-Otto Nielsen, EUC Nordvestsjælland/UVM, Jeppe Egendal, Aarhus tekniske Skole/UVM, Werner Hedegaard, Morten Saxnæs Larsen og Finn Togo, UVM

Artikler:

Skrevet af journalister fra Pressekontoret, Søndergade 10, 3. sal, 8000 Århus C. Tlf. 86 19 99 11. www.pressekontoret.dk

Fotos:

Andreas Schnalke, mediegrafiker, OTS

DTP & layout:

Toke Leth & Martin Egeskov, mediegrafikerelever, OTS

Tryk:

Trykt på 100% genbrugspapir med vegetabiliske trykfarver af Malchow A/S, Ringsted

Printed in Denmark 2005

Avisen er udsendt til konferencens deltagere og til institutioner for erhvervsrettet uddannelse, social- og sundhedsskoler, landbrugsskoler samt produktionsskoler.

Plenumoplæg – onsdag

“Vældig vigtig diskussion” på vej

Et EU-forslag om standardisering inden for realkompetencevurdering bliver til sommer sendt ud til høring i de enkelte medlemslande.

Det fremgik af indlægget ved Jens Bjørnavold fra Generaldirektoratet for uddannelse og kultur i EU-kommissionen, der allerede nu betegner den kommende diskussion om forslaget som en "vældig vigtig diskussion".

Indlæggets titel er "Realkompetenceudvikling i internationalt og nationalt perspektiv" og Bjørnavold har arbejdet med bl.a. realkompetenceudvikling i fem år i EU, og før det har han yderligere fem års erfaring på feltet fra Norge.

Realkompetenceudvikling og realkompetencevurdering er blevet uhyre vigtig:

– Fordi store og kraftige ændringer er en del af nutidens arbejdsliv. Det giver et øget mobilitetsbehov for kompetencerne, både videnskæssigt - job til job - og geografisk. Det behov kan understøttes ved synliggørelse og værdsættelse af kompetencer erhvervet uden for det formelle uddannelses- og oplæringssystem.

Sparer tid og penge

Han gav også et meget praktisk eksempel fra sin tid i Norge:

En pige forlod skolen som 16-

årig, fordi hun hadede lærere og teori. Efter 25 års arbejde inden for social- og sundhedssektoren måtte hun flytte, og hendes manglende formelle kvalifikationer blev så et stort problem, da hun skulle søge nyt job i en ny region.

I 2001-2002 blev den nye ordning for realkompetencevurdering afprøvet i Norge.

– Det gjorde, hun kunne påbegynde formel uddannelse og oplæring på det rigtige niveau. Resultatet var en betydelig besparelse for hende, da vurderingen fritog hende for flere års formel uddannelse – en besparelse i tid for hende og en økonomisk besparelse for samfundet. Alene i Norge har 20.000 været gennem vurderingsordningen. Også i andre skandinaviske lande kan man konstatere økonomiske besparelser for samfundet og for det enkelte menneske, som sparer tid, fremhæver Jens Bjørnavold.

Retorik eller realitet

– I 2005 har så godt som alle lande indført realkompetencevurdering eller -dokumentation af en eller anden slags. Kun et par lande har sagt, de ikke vil gå ind i den slags. Men det her kan ikke ses som et isoleret tiltag, der kan stå alene. Det fordrer f.eks. udvikling af kvalifikations- og kompetencestandarder, udvikling af vejled-

nings- og rådgivningstjenester og modulisering af uddannelses- og oplæringssystemer, samt meritoverførselssystemer, som det er kendt fra de højere uddannelses-systemer og nu også ses i enkelte landes forskellige egne uddannelsesmoduler.

Metodiske udfordringer

Dermed er der pludselig tale om skabelsen af en række sammenhængende systemer nationalt såvel som internationalt. En kompleksitet, der yderligere forøges,

når der skal skelnes mellem offentlige og private behov.

– Virksomheders og offentlige institutioners behov varierer på forskellig vis og må tages hensyn til. Det fordrer enkle metoder, intet unødigt bureaukrati, og rundt i Europa koncentrerer de enkelte lande sig da også om et begrænset antal metoder, for realkompetencevurdering kan sammenlignes med at trykke pengesedler. Deres værdi er baseret på tillid eller mangel på samme - og der kræves altså også enighed om tillid og legiti-

mitet i kompetencedokumentationen, forklarer Jens Bjørnavold.

Derfor blev man på politisk niveau i maj 2004 enige om fælleseuropæiske principper i forsoget på at lave et fælles grundlag for denne tillid og legitimitet. Et arbejde, der nu munder ud i sommerens kommende forslag fra EU.

– Vi er i en ekstrem spændende periode og udvikling, som ser meget forskellig ud landene imellem. Og hvor Danmark er langt fremme, runder han af.

Plenumoplæg - onsdag

Eleven skal hjælpes til at finde egne kompetencer

Hvordan kan skolerne hjælpe eleverne med at sætte ord på de kompetencer, som man ikke har papir på. Der findes et utal af metoder til at afklare menneskers realkompetencer, men hvad skal skolerne vælge?

– Det enkelte individ skal gøres bevidst om egne kompetencer gennem en selvevaluering, og skolerne skal støtte i dette arbejde på bedst mulig måde, sagde Lisbeth Højdal fra DEL, som har deltaget i et projekt, som skal afdække, hvad skolerne skal være opmærksomme på i forhold til realkompetenceafklaringer.

I projektet har man kigget på, hvad der fandtes af systemer til selvevalueringer, og der er lavet interview med lærere, vejledere, elever og arbejdssøgende.

– Der findes et kludetæppe af metoder til realkompetenceafklaring. Nogle bygger på test, andre er dialogbaseret. Vi har i vores arbejde talt

med mennesker, der var glade efter en realkompetenceafklaring, men også med folk, som ikke har følt sig særligt godt behandlet og er kommet ud fra vejlederen med en negativliste. En realkompetenceafklaring kan virke modsat hensigten, og derfor er det vigtigt, at skolerne er med til at støtte, bevidstgøre, synliggøre og klargøre eleven i en realkompetenceafklaring, sagde Lisbeth Højdal.

Hun pegede på, at selvopfattelsens betydning er kontekstafhængig og skal ses i en historisk, kulturel og social kontekst.

– Hvis man ikke er vokset op i et hjem med klaver, så kan man ikke vide, om man er interesseret i at lære at spille klaver. Samtidig kan den enkeltes adfærd påvirkes af erfaringer og selvopfattelse. En psykolog ville sige, at præstationen afhænger af, hvad man tror om sig selv, sagde Lisbeth Højdal.

Hun fortalte om Lifespan-teorien, hvor den enkelte

skal vurderes i forhold til historie, leverum og fremtidsforestillinger.

– Hvis man har et sygt barn, som er meget tidskrævende, kan det være uden mening at tale om kompetenceafklaring. Der er ikke plads og tid til en uddannelse.

Hun præsenterede en liste over fokusområder i en selvevaluering:

1. Livshistorie.
2. Nuværende situation.
3. Fremtidsforestillinger.
4. Hvordan kommer jeg videre?
5. Mine faglige kompetencer.
6. Mulige barrierer.
7. Mål og plan for at nå målet.

– Der er altså en masse trin, der skal kigges på, inden der kan laves en plan for den enkelte, og det skal der være plads til uanset, hvilken metode man vælger til en realkompetenceafklaring, sagde Lisbeth Højdal.

Workshop 1: Realkompetencer

Et tidskrævende arbejde

Kravet om realkompetencevurderinger på erhvervsskolerne medfører, at skolerne skal udvikle modeller og procedurer til at efterleve disse krav. Et arbejde, der mange steder har ført til FoU-projekter, og erfaringer fra disse projekter blev fremlagt i workshoppen.

Aarhus tekniske Skole, Århus Købmandsskole og DEL har i samarbejde lavet en håndbog i vurdering af realkompetencer med titlen "Realkompetencevurdering og tilrettelæggelse af fleksibel undervisning i grund- og hovedforløb på såvel handelsskole som teknisk skole".

Erfaringerne med håndbogen har vist, at det er en god idé, at de fremtidige elever sender så mange oplysninger med som muligt, når de søger optagelse på skolen.

– Jo, flere oplysninger vi har fra starten, jo lettere er det i den screening, vi foretager tidligt, at inddele eleverne i grupper, fortalte Marianne Unna-Lindhardt fra Aarhus tekniske Skole og Niels Thyssen fra Århus Købmandsskole.

Efter screeningen er proceduren den, at eleven skal til en samtale, lave en test, fremvise portfolio og udføre praksisnære opgaver. I den forbindelse ser skolen også eksempler på elevens arbejde fra f.eks. folkeskolen.

– Det springende punkt er at få de fleksible forløb til at være en reel konsekvens af elevens personlige uddannelsesplan, sagde Marianne Unna-Lindhardt.

En del af arbejdet med håndbogen har også bestået i at bløde bekendtgørelsessproget op, så det er til at forstå for lærere og elever.

– Arbejdet med håndbogen har taget lang tid, sagde Marianne Unna-Lindhardt, og en fra salen

ville vide, om udviklingsarbejdet i forbindelse med realkompetencevurdering har været med til at motivere lærerne til forandring.

– Det er pionerlærere, der har deltaget i arbejdet, lød svaret fra Niels Thyssen.

Projektet fra Århus viser, ifølge de involverede parter, at det kan lade sig gøre at lave realkompetencevurderinger, og at man der har lavet det som en del af entréforløbet, ellers var der ikke råd til det.

Hård proces

Også på Niels Brock har de været i gang med et projekt, der går ud på at lave en model til realkompetenceafklaring af elever med anden uddannelse eller erhvervs-erfaring ved indgangen til hg. Og her var det ikke pionerlærere, der var med i projektet.

– Mange nye lærere har været involveret i arbejdet. Og lærerne kørte fuldt skema ved siden af, så det har været en udmattende proces, men det endte lykkeligt, sagde Merete Hellmers, der har været tovholder på projektet.

Projektets målgruppe er hgs- og hgv-elever, elever med en studentereksamen eller voksenelever over 25 år, der ønsker at begynde i handelsskolens grundforløb.

Projektets mål er at fastholde kompetencebegrebet og at afklare eleverne i forhold til hg's slutmål beskrevet som handlekompetencer. Realkompetencen afprøves via en case med praksisnære situationer. Formålet med vurderingen er bl.a. at opnå en rigtig niveauindplacering og at tilgodese elevens kompetencer, således at uddannelsen kan gennemføres hurtigere. Dette sidste aspekt, en modularisering af uddannelsen, er dog ikke en del af projektet.

Deltagere er uddannelses- og

erhvervsvejledere og lærere, der underviser ved hgv og hgs. Der samarbejdes med gvu (grundlæggende voksenuddannelse) for at få et fælles sprog i arbejdet med realkompetencevurdering.

En af ideerne fra Niels Brock er, at eleverne skal lave en "faglig selvangivelse", hvor de gør opmærksom på kompetencer, som de ikke har eksamensbeviser på.

– Det havde de meget svært ved, og vi skal gøre mere ud af at præcisere, hvad det er, vi efterlyser. Vi havde for eksempel en elev, der havde en engelsk kæreste og derfor gode kundskaber i sproget, men det havde hun ikke oplyst, selv om det ville være meget relevant, sagde Merete Hellmers.

Også på Niels Brock er tiden et problem i forhold til gennemførelse af en realkompetencevurdering.

– Vi har maks. fem minutter til den indledende visitering af eleverne, og vi kunne godt tænke os at lave elektroniske skemaer, eleverne kan udfylde, og som alle lærere og vejledere på skolen kan trække ud. Det ville spare tid, sagde Merete Hellmers.

I workshoppen fortalte en deltager fra social- og sundhedsuddannelserne, at man hos dem har elevsamtaler med flere elever sammen, og at eleverne bliver inspireret til at fortælle mere, når de hører de andre.

I udviklingsarbejdet var det vigtigt at fastholde kompetencevinklen, og ansatte på skolen, der var med i projektet, endte på et seminar i et sommerhus, hvor der blev knoklet på i to dage med at beskrive essensen i lærernes fag, og alle skulle lave caseopgaver.

– På de to dage skete der virkelig noget, men det hele tog vanvittig lang tid, og vi skulle være færdige til november, hvor de

første elever skulle igennem, fortalte Merete Hellmers.

Der blev sendt brev ud til 32 hgv-elever om at komme til en realkompetencevurdering. Syv elever gennemførte. Tilbage meldingen fra eleverne var, at det var gået for hurtigt, men at caseopgaverne var gode. Noget de kunne relatere til det virkelige liv.

– Vi må indrømme, at brevet, vi sendte ud, ikke var godt nok. Vi gjorde ikke nok opmærksom på guleroden i forbindelse med en realkompetencevurdering, hvor eleverne kan få merit, og eleverne havde svært ved at beskrive deres kompetencer. Så det skal vi gøre noget ved, sagde Merete Hellmers.

– Vi har brugt mange ressourcer med et meget lille resultat, men arbejdet er ikke spildt, understregede Merete Hellmers.

Database med kompetencer

Arbejdsmarkedsuddannelserne inden for Transport og Logistik på Vitus Bering Danmark i Horsens har siden 2002 arbejdet med et åbent læringsmiljø. Den kompetenceudvikling, der tilbydes den enkelte deltager, skal tage udgangspunkt i deltagerens reelle kompetencer (formelle, ikke-formelle, uformelle) og virksomhedens behov. På konferencen præsenterede Karsten Troelsen udkast til konkrete afklaringsredskaber, herunder it-baserede modeller.

Der går mange chauffører igenem de korte og lange efteruddannelseskurser på Vitus Bering, og en del af projektet har gået på, hvordan man kunne lave en elektronisk registrering af brugernes realkompetencer.

– Vi ville gerne kunne lave en database, og EASY-systemet ville være oplagt, men vi fik at vide af

UVM, at det ikke kunne lade sig gøre, sagde Karsten Troelsen.

En deltager fra Undervisningsministeriet opfordrede Karsten Troelsen til at kontakte UVM via FS (Foreningen af skoleledere ved de tekniske skoler).

– Den idé er ikke død, lød meldingen fra UVM's repræsentant.

Vitus Bering har også undersøgt markedet for andre systemer, som de kunne bruge til vurdering af realkompetencer, og der var flere forslag fra salen om systemer, som kan bruges.

Vitus Bering har et tæt samarbejde med de virksomheder, der sender medarbejdere på kurser, og en af de afsluttende kommentarer fra salen gik netop på det emne.

– Meget af det, vi har hørt om her i dag, peger hen mod en uddannelsesplan. Der er ikke ret meget, der har peget ud mod virksomhederne.

Her kunne Ole Dibbern Andersen fra DEL oplyse, at der er ved at blive lavet materiale, som belyser virksomhedsvinklen i forhold til vurdering af realkompetencer.

En repræsentant fra UVM kom med et forsigtigt løfte om, at der inden sommerferien vil blive sendt råd og vink om realkompetencevurdering ud til alle skolerne.

Udredningsprojekt, der er afsluttet:
www.kompetencer.net

Nyhedsside:
www.realkompetence.net

Materialearkiv og dialogforum:
www.delod.net

På EMU er der en side om realkompetencer:
www.emu.dk
<http://www.emu.dk/eud/real-kompetence/index.html>

Plenumoplæg - onsdag

Realkompetencevurdering i et nationalt perspektiv

Her i landet er vi godt med i forhold til at implementere realkompetencevurderinger i erhvervsuddannelserne, men der er stadig et stort stykke arbejde, som skal gøres ude på skolerne.

Flere erhvervsskoler arbejder med at indføre realkompetencevurderinger, når nye elever søger ind i uddannelserne.

– Vi ser mange initiativer, men de er tit isoleret i de enkelte sektorer, og målet må være, at de mange bække små på et tidspunkt løber sammen. Og vi ser allerede nu, at det nationale niveau og sektorniveauet begynder at nærme sig hinanden, sagde Verner Larsen fra DEL, da han skulle give et overblik over, hvor langt vi herhjemme er med realkompetencevurdering i erhvervsuddannelserne. Han pegede på, at anerkendelse af realkompe-

tencer er vigtig i forhold til Danmarks konkurrenceevne, arbejdskraftens mobilitet, økonomien i uddannelserne og individets udviklingsmuligheder.

– Og vi kan jo så håbe på et sammenfald af de forskellige faktorer.

For at realkompetencevurdering skal få fodfæste, kræver det et andet syn på uddannelse.

– Den prædefinerede læreplan står for fald, og i stedet ser vi den skræddersyede læreplan, hvor kompetencer er udtryk for handlekraft. En elev skal ikke lære noget, som eleven kan i forvejen, men koncentrere sig om at styrke sine kompetencer på de områder, der er nødvendige, sagde Verner Larsen.

Det er afgørende, hvilken kompetenceforståelse der er på skolerne og i omverdenen.

– Det er også vigtigt, at kompetencerne kan godkendes af

andre sektorer. Endnu er der ikke et egentlig krav til beviser på menneskers realkompetencer, sagde Verner Larsen.

Som det er i dag, er det den enkelte uddannelse, der skal bruge realkompetencevurderinger, når der lægges uddannelses-

plan for den enkelte elev, og det har både fordele og ulemper.

– Det kan give en større grad af nærhed mellem lærer og elev, men det giver også en grad af uensartethed fra skole til skole. Realkompetencevurderingen er ikke en jagt på elevernes fejl og

mangler, men på mangfoldighed, sagde Verner Larsen.

Derfor er det vigtigt med udveksling af viden skolerne imellem blandt andet ved deltagelse i netværk, hvor der er fokus på realkompetencevurdering. Verner Larsen fortalte, at de vigtigste resultater indtil videre er information og screening af elever, beskrivelse af kompetenceprofiler, afklarings- og vurderingsmetoder samt organisation af undervisning.

Udfordringerne er, hvilke der skal være for grundforløb, hvilket præstationsniveau der skal være, skal praktikere fra blandt andet virksomhederne inddrages, og hvordan måler man kompetencer?

– For at få en gyldighed af realkompetencevurderingerne er det vigtigt med centrale bedømmelsesorganer, sagde Verner Larsen.

Workshop 2:

Egu kommet for at blive

Eleverne er langt fra nemme, men med Fyn som frontløber arbejder stærke kræfter på at gøre erhvervsgrunduddannelsen til en mere anerkendt uddannelse til fremtidens arbejdsmarked.

Erhvervsgrunduddannelsen (egu) er et så godt et tilbud til "svage" unge, som ikke er i stand til at gennemføre en ordinær ungdomsuddannelse, at et bredt netværk på Fyn søger at gøre uddannelsen endnu mere anerkendt.

– Vi har et regionalt netværk, ProErhvervFyn, som har fungeret i seks til syv år, med repræsentanter for alle erhvervs- og produktionsskoler på Fyn samt Fredericia, ligesom der er nye uddannelsesinstitutioner for sent udviklede unge på vej ind, sagde Hanne Koblauch Christensen fra Elsesminde.

I netværket blev det for halvandet år siden besluttet at arbejde mere systematisk med egu. Netværket står også bag projektet: "Egu – en anerkendt uddannelse til fremtidens arbejdsmarked", som er et samarbejde mellem fem produktionsskoler i Randers, Århus, Aalborg, København og Odense, og som på Fyn er forankret i ProErhverv, men gerne ses udbygget til endnu flere erhvervsskoler.

Forinden satte det nære fynske samarbejde et andet projekt i søen med titlen: "En bred vifte af egu-tilbud – et godt alternativ i det fynske uddannelsessystem". Hanne K. Christensen svarede selv på det naturlige spørgsmål, hvorfor man starter to så ens projekter op.

– Vi vil gerne og mere systematisk arbejde videre med at udvikle egu med det mål at gøre den mere anerkendt som en alternativ uddannelse. Vi har en god kontakt til produktions- og erhvervsskoler. En smældergod kontakt til erhvervslivet, som vi også tror er en genvej til at udbrede kendskabet til egu. Kan vi få alle parter med - de faglige udvalg, virksomhederne mv., som skal stille med "praktikkerne", så står vi med et system, der hænger sammen.

Flere elever

En af dem, som har nærtkontakt til miljøet, er Dorte Dalborg, Elsesminde og koordinator for egu. Som hun pegede på, er mange endnu i tvivl om, hvad egu er for en størrelse, men det nye er, at produktionsskoler for to år siden også kom med som udbydere af erhvervsgrunduddannelsen for at sprede den mere geografisk i lyset af, at der er 100 produktionsskoler herhjemme, og at man indtil da – stort set – kun kunne følge uddannelsen i de

større byer. Tilgangen til uddannelsen de seneste år er på 800 elever årligt, og med produktionsskolerne er den forventede tilgang på ca. 250 elever med et skønnet frafald på cirka 75 elever. Produktionsskolerne har dog været temmelig længe om at komme i gang, så tallene holder endnu ikke stik.

– Et andet nyt element er, at vi ikke må slippe eleverne, før de enten er i arbejde eller i fortsat uddannelse, sagde Dorte Dalborg. Der er ganske vist tale om en individuel uddannelse, og mange spørger, hvordan vi så kan køre hold på 16 elever, men der er store fordele ved at "køre dem sammen". Det fungerer, så længe vi behandler eleverne individuelt – også når de skal ud i praktik, og når der i sidste ende skal træffes et valg, om de fortsat skal uddanne sig eller i arbejde.

Der er talrige mål med at få en elev igennem egu – ud over alle de faglige skal eleverne også udvikle sig personligt og som samfundsborgere. Et mål flere af eleverne har svært ved at indfri på kort sigt, og her er det Dorte Dalborgs skøn, at det er en anden årsag til, at produktionsskolerne har fået lov at overtage en del af eleverne, da de i forvejen hører til skolernes målgrupper.

De gode og drønnerterne

Egu er en halvanden til treårig erhvervskompetencegivende uddannelse, og i Odense har man som udgangspunkt valgt at gøre den toårig.

– Det primære formål er naturligvis, at eleverne bliver så skrappe, at de bliver selvstændige og kan fortsætte i et almindeligt erhverv, men det er der mange, som ikke magter. I stedet skal de være i stand til at kunne gå i arbejde med de kvalifikationer, de har erhvervet sig via egu.

Praktikophold kombineres med skoleelementer både hos produktionsskolerne og fra andre uddannelser. Egu er ikke rettet mod de unge, som netop har forladt folkeskolen, er bogligt umotiverede, umodne, usikre på sig selv og uden fremtidsdrømme. De mangler typisk arbejds erfaring og målrettedhed. Senere kan de være aktuelle at tage ind.

– De skal vokse og modnes, som Dorte Dalborg udtrykte det, og kom ind på "de gode" elever, som oftest er piger, der har gennemført en erhvervsuddannelse med lave karakterer, har søgt praktikplads uden held, har lav selvtillid, kortvarige ufaglærte job, er på vej ind i bistandssystemet og bl.a. mangler en praktikplads efter anden skoleperiode.

– Dem tager vi selvfølgelig ind ligesom forsørgerne, der er forældre i en tidlig alder, har en ringe skolebaggrund, ikke er bogligt indstillede, har et dårligt socialt netværk, et højt bistandsniveau, og langt hen ad vejen ikke kan klare sig på skoleydelse og en elevløn. Selv om det er en kamp, forsøger vi gerne at få dem over på en revalideringsydelse.

De øvrige egu-profiler er bl.a. de såkaldte "kurator-unge", som kommer fra en specialklasse i folkeskolen, har god støtte fra familien, er stabile og pligtopfyldende, men ikke bogligt orienterede, og som har erfaring fra arbejdspraktikker. Selv blandt dem er der dog en nedre grænse både intellektuelt og socialt.

– Det sker, at vi har nogen inde, hvor vi må sige, at det her går ikke – det kan f.eks. være svært hjerneskadet, men vi har omvendt også erfaringer med elever, som ikke kan skrive – bl.a. ordblinde, som nok skal komme igennem.

Så er der gruppen af "tilfredse" med mislykkede forsøg på en erhvervsskole bag sig, som har været i bistandssystemet, siden de fyldte 18 år. Som har lav selvtillid, ingen tradition for at tilpasse sig en uddannelse, har en stram økonomi og ikke er på SU. Den gruppe kan også tælle de ordblinde.

Og ikke mindst "drønnerterne", som har haft mange skoleskift, har prøvet teknisk skole, som betragter aktiveringstilbud som et nødvendigt onde, som ikke tager ansvar for sig selv, som lever livet "på kanten" og tilhører et "bistandsdynasti". Vi tager gerne de meget positive briller på og prøver de elever af, men må erkende, at der er mange i den gruppe, vi ikke magter. De kan gå ind og splitte en klasse ad og det samme, hvis jeg tager dem med ud til en arbejds-giver. Der kan gå 14 dage, så gider firmaet selvfølgelig ikke det pjat mere, og så er eleven ude i kulden igen, og jeg har svært ved siden at komme igennem med den næste elev. De må først blive voksne og mere modne.

"Pædagog, nej tak"

Det skal også ses i lyset af, at arbejdsgiverne med Dorte Dalborgs ord er fantastisk positive, men skal man trænge igennem hos dem, kræver det, at man er en rigtig god sælger og har forståelse for, at mange af dem siger, at de ikke vil betale løn til eleven fra dag ét, og er glade for, at de kun binder sig for en periode på få uger og ikke tre år.

– Det er "pædagog nej tak", når du er ude, og man skal have respekt for virksomhedens bundlinie. Firmaer sætter også stor pris på, at man jævnligt besøger dem – selv på skæve tidspunkter, og at vi taler samme sprog.

Erhvervsskolerne er generelt også meget positive ligesom fagforeningerne lokalt, men ikke centralt. Her ser man hellere, at de eksisterende uddannelser får et kvalitetsløft. Selv om kommunernes velvilje ikke altid er til stede, skal de dog sige ja til skoleydelsen, som flere af dem ikke ved, at de får dækket ind via budgetgarantien. I øvrigt er økonomien for en egu-elev præcis den samme som for en elev på en produktionsskole.

Eleverne er typisk blevet uddannet inden for service- og håndværkerhvervene, landbrug og industri, det merkantile område, daginstitutioner, social- og sundhedsområdet, landtransport, jern og metal samt gartner. Daginstitutioner og social og sundhed er dog svære, fordi eleverne her skal ud i praktik, og så skal der hæftes en løn på, som kommunerne nødig vil betale, ligesom handelsskolerne kun vil tage hold på 30 elever ind. Som Dorte Dalborg siger, "kan de ikke klare 30 af vores slags, men det er en hurdle, der arbejdes på."

Hvert hold er i introduktionsforløbet på 18 elever (to falder typisk fra, før de fortsætter på erhvervsskolen). Eleverne starter på produktions-skolen, hvor de får forskellige håndværksmæssige opgaver med fokus på samarbejde, og tager tidligt på en tredages studietur, som giver dem tryk og kraft af, at de oplever, at ingen af dem kan mere end andre. Eleverne lærer at lægge et personligt budget, er på virksomhedsbesøg, fagforeninger kommer forbi, eleverne "bygger en bolchefabrik op" fra direktør og ned, hvilket de går op i med liv og sjæl osv.

Lærere med pondus

Både Dorte Dalborg og faglærer Poul Sørensen, som i 15 år har været ansat på Odense Tekniske Skole, er enige om, at det kræver lærere af en vis støbning at undervise egu-elever.

– Det er vigtigt, at lærerne brænder for målgruppen og kan samarbejde om den enkelte elev.

Poul Sørensens skøn er, at blot 20% af eleverne har deres bagland i orden, og hans telefon er åben både tidligt og sent. Han pegede også på, at da uddannelsen skulle sættes sammen, var det springende punkt, hvornår i forløbet man skulle lægge de attraktive fag.

– Eleverne kan f.eks. tage et kørekort undervejs. Lykkes det, er det en kæmpesucces for dem, men lægger vi det i starten, er der en risiko for, at de ikke gennemfører uddannelsen.

Som lærer siden egu blev indført, har han høstet talrige erfaringer og blandt dem er:

– Eleverne er ofte utålmodige i starten, de afbryder undervisningen, mobilen ringer, og derfor var det et krav fra vores side at have to lærere på i dansk og naturfag, hvor vi deler holdet i to. Også med det formål at holde fast i dem. Når eleverne ser de fag, korser de sig og fortæller, at de er skoletrætte. Men de fag er nødvendige, for vi har været ude for, at nogle elever ikke kunne læse adressen på deres praktiksted. Til danskundervisningen har VUC været en stor hjælp. Eleverne er også glade for at køre med lastbil og truck, men har vi ikke to lærere på der, ved vi ikke, hvad der sker med køretøjerne. Vi holder også en slags klassens time

hver uge, hvor de får udpluk af næste uges program, for det er drøn svært for dem at overskue et fuldt skema.

– Men også sjovt at opleve, som Dorte Dalborg siger, hvordan eleverne i høj grad retter sig til, når de kommer ud i en virksomhed.

Undervisningen er værkstedsbaseret, og egu-eleverne har deres eget område på skolen i form af egne teori-, edlb- og praktiklokaler, fordi de efter 10-20 minutters teori må ud at lave noget praktisk.

Skolen laver også en nøje statistik over fraværet, som bliver nærlæst mandag morgen. Fulgt op af præcise meldinger om konsekvenserne af ikke at møde op, og det virker.

– Der er stadig 14 elever på hvert hold ud af de 16, der startede, og det ene hold begyndte for halvandet år siden, sagde Dorte Dalborg, som erkendte, at det har været et langt sejt træk med megen ambulancetjeneste til både elever og arbejdspladser.

Lup på kulturkløfter

En anden aktør på samme marked er Center for Erhverv og Uddannelse (CEUS) i Nykøbing Falster, hvor der også sættes fokus på fagligt svage elever. Tovholder på projektet er inspektør John Rasmussen:

– Vi ser meget på overgangen mellem uddannelsesformer – fra grund-skolen og frem, og det naturlige flow, eleverne gerne skulle have, gennem systemet. Selv om skolerne i forvejen har et godt samarbejde, er der nogle kulturkløfter, vi gerne vil belyse, hvor f.eks. folkeskolen siger, at de ikke kan finde ud af, hvad der sker i erhvervsuddannelserne, ligesom de omvendt fortæller, at de ikke "kender" de elever, som de modtager i dag.

Med i forløbet er kommunerne Sydfalster, Nysted og Nykøbing Falster samt CEUS og en styregruppe. Der er nedsat fire arbejdsgrupper, som hver har valgt nogle fokusområder. F.eks. hvilke muligheder der er for at lette overgangen mellem de forskellige skoletyper, egnethed i forhold til både de gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser, belysning af, hvilke kulturkløfter der egentlig er, samt en synliggørelse af, hvad det er, der kan give utryghed hos elever. Aktørerne er lærere og vejledere fra tre folkeskoler og seks lærere fra CEUS.

Kommunikationen er bygget op om et websted, www.ups-sa.dk, hvor Per B. Christensen bl.a. tegner et billede af, at der bliver flere rodløse og troløse unge, for mange unge, der ikke får nok ud af folkeskolen og ungdomsuddannelserne eller får en kompetencegivende uddannelse, og hvilke udfordringer det giver.

– Engagementet i de enkelte grupper er meget stort, sagde John Rasmussen. Tanken er, at vi skal helt ned i materien, så vi forhåbentlig ad den vej kan anviser konkrete løsninger.

Han pegede på, at der allerede er et tæt samarbejde med produktions-skoler, men at hverken elever i folkeskolen eller selv i erhvervsuddannelserne altid får den fulde sandhed om, hvad det vil sige at gå over i et erhverv. Her ligger der også en stor udfordring, for selv om de unge har det skidt med at forlade en uddannelse, er frafaldet stort.

Læs mere på:

www.pro-erhverv.dk
www.uvm.dk
www.elsesminde.dk
www.ots.dk
www.ups-sa.dk

Plenumoplæg - onsdag

Udlandet kalder

Unge i praktik i udlandet kommer hjem med en større faglig og især personlig belast, men meget få tager ud.

Næsten tre ud af fire elever, som vælger at lægge en del af deres praktik i udlandet, siger, at de har glæde af, at lære en ny kultur at kende. Flertallet oplyser, at de også er blevet bedre til at tale et fremmed sprog. Og mere end hver tredje siger, at de nu er blevet bedre til at tage selvstændige initiativer på arbejdet, og mere end halvdelen, at de er blevet bedre til at møde nye udfordringer uden for arbejdslivet.

Blot et udpluk af de svar, som en stor undersøgelse, Svend-Erik Povelsen, Ciriur og Flemming Pedersen, Soc-Survey står bag, og som skal gøre rede for elevernes udbytte af et praktikophold i udlandet, hvad der kan gøres for at forbedre kvaliteten af det faglige udbytte ved at være i praktik i et andet land, og rejse spørgsmålet, om flere virksomheder kan overbevises om nytten af praktik i udlandet.

Undersøgelsen er kun midtvejs, og målgruppen er elever i de grundlæggende erhvervsuddannelser (elever på tekniske skoler, handelsskoler og social- og sundhedsskoler). I første omgang har alle hjemvendte elever siden juli 2003 til marts 2005 fået udleveret et spørgeskema, som siden vil blive fulgt op af dybere interview – både af eleverne og af de virksomheder, de kommer fra. Interviewene ventes afsluttet til efteråret.

- Vi vil vælge et ret stort antal ud fra forskellige brancher, sagde Svend-Erik Povelsen, som undrede sig over, at det kun er få hundrede blandt de 82.000 årlige elever i Danmark, der har en uddannelsesaftale med en virksomhed, og som via PIU (Praktik i Udlandet)

vælger at lægge en del af deres praktik i et andet land.

Han hæftede sig også ved, at mens nogle brancher ikke stiller specifikke krav til de elever, de sender ud, har andre brancher kvalitetskriterier til deres udsendte elever. Og allerede når virksomhederne skriver kontrakt med dem, satser nogle af dem på at få fagligt og sprogligt stærke elever ind, som det er tanken at sende til udlandet i en periode. Det er ofte multinationale virksomheder eller firmaer, der samarbejder med udenlandske underleverandører, der sender deres elever til disse, men også erhvervsskoler sender aktivt elever ud.

Et tredje læringsrum

Typisk er eleven afsted i tre måneder til et enten tysk- eller engelsktalende land, og spredningen er stor – fra kontorelever over jord til bord-elever (f.eks. kokke og gartnere) til social- og sundhedsassistenter. De fleste er fra en arbejdsplads, som tidligere har sendt elever ud, og der er gerne tale om udeboende kvinder, der er i starten af 20'erne.

- Der sker noget særligt, når eleverne kommer til udlandet, fremhævede Flemming Pedersen. Det er et tredje læringsrum, og udbyttet er normalt stort for alle parter.

Som eksempel nævnte han en kokkeelev, hvis danske praktikplads var ved at opgive hende, fordi hun arbejdede langsomt. Hun blev sendt ud i tre måneder, hvor hun egentlig startede forfra – tingene blev "nulstillet" i det fremmede køkken. Hun lærte at

arbejde hurtigere til gavn både for sig selv og den danske virksomhed.

Flemming Pedersen præciserede også, at selv om meget er anderledes under fremmede himmelstrøg, skal den verden, eleverne møder ude, ikke være helt forskellig fra hverdagen herhjemme. Især for at undgå at skulle slås med for mange problemer ved siden af det faglige udbytte, de gerne skulle opnå.

Netop det emne vil der blive sat lup på. For både når det gælder nye arbejdsopgaver, nye metoder, kendskab til nye værktøjer mv. er udbyttet lavt, svarer de udsendte.

- Det vil vi gå dybere ned i, for er det rigtigt, eller er der tale om, at de har fået helt andre opgaver, mødt nye materialer, eller er det et reelt udtryk for, at de lærer mindre, spurgte Flemming Pedersen.

Således fortæller en kontorelev, at "jeg har fået lov til at gøre flere ting og få flere alsidige opgaver, end det ville have været muligt for mig i Danmark. De fleste af tingene er de samme, men nogle ting er længere tilbage i tiden".

En landmandselev lovpriser dog opholdet og fortæller, at han har fået lov til "at arbejde selvstændigt. Stå på egne ben. At have ansvar for store opgaver...at være modig og turde tage chancer...at lære nye metoder".

Undersøgelsen viser også, at de unge har noget med sig i bagagen hjemmefra og oplever, at terperi f.eks. i forbindelse med hygiejne er relevant.

- I det fremmede, hvor eleverne møder andre normer, forstår de bedre, hvorfor det indgår i uddannelsen, sagde Flemming Pedersen og pegede på et citat fra en social- og sund-

heds-assistent: "Værdighed og hygiejne vægtes højere i Danmark...teorien bruges ikke så meget i Holland som i Danmark."

"En kæmpe chance"

Undersøgelsen går desuden tæt på, hvordan eleven kan anvende det lærte i den danske praktikvirksomhed, om den udenlandske virksomhed er modtagelig for elevens kvalifikationer og kompetencer, og hvordan eleven indgår i fællesskabet. Om et udlandsophold ændrer elevens placering i fællesskabet på den danske arbejdsplads mv.

Der er dog ingen tvivl om, at et ophold i udlandet også tjener som en dannelsesturne, og at eleverne opnår at blive mere selvstændige både på og uden for arbejdspladsen. Som også kan give dem et forspring til de mest spændende stillinger herhjemme.

Som en af eleverne har sagt: "At komme til udlandet i elevtiden er en kæmpe chance for at slå tre fluer med ét smæk. Man bor i udlandet og oplever et andet lands kultur på godt og ondt, man får uddannelsen, og ikke mindst tjener man penge, så man har råd til at se sig om."

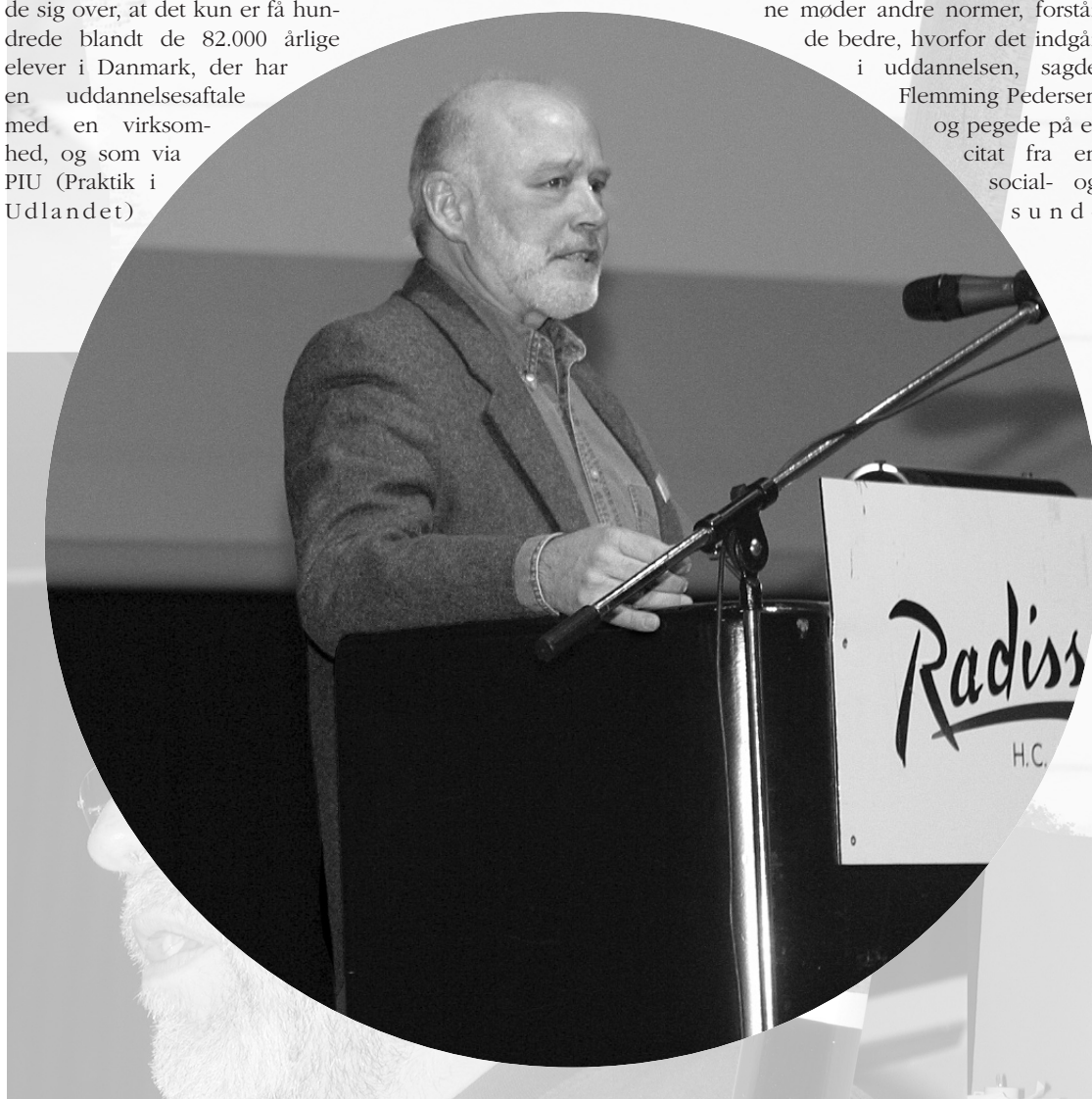
PIU-ordningen har eksisteret siden 1992 bl.a. for at fremme mobilite-

ten på tværs af landegrænser, for at skaffe praktikpladser til dem, der ikke finder én herhjemme og for at fremme elevernes både internationale og personlige kvalifikationer.

Alle i de grundlæggende erhvervsuddannelser kan benytte sig af PIU. Det vil sige elever fra både tekniske skoler og handelsskoler, når grundforløbet/hg er gennemført. Samt elever, som har afsluttet hhx eller htx, og alle med en uddannelsesaftale i en dansk virksomhed.

Der er adgang til at få tilskud til rejser, flytning, husleje m.m., ligesom arbejdsgivere via AER (Arbejdsgivernes Elevrefusion) kan få dækket de ekstra omkostninger, de måtte have – f.eks. til forskellen mellem den udenlandske elevløn og den danske.

Læs mere på:
www.ciriuronline.dk
www.ciriuronline.dk/udve
www.udiverden.dk
www.uvm.dk

Workshop 6: De erhvervsgymnasiale uddannelser - elev og læring

Studiekompetencer efterlyses

De erhvervsgymnasiale uddannelser har flere problemer. Ved start har eleverne ofte problemer med at finde fodfæste i det gymnasiale miljø. Og når de vil fortsætte i en videregående uddannelse, er de ofte ikke klædt på til det miljøes krav.

De problemer er, i selskab med gymnasiereformens krav om mere arbejde i team, en rød tråd gennem workshoppens mange indlæg. Indlæg, der alle beskriver projekter rettet mod at øge gymnasiasternes studiekompetencer.

Først på talerlisten er Lisbeth Pedersen, Team 1, IBC Kolding. Hun fortæller om samarbejdet med Roskilde Handelsskole. Hvor man i Kolding sigter mod at forbedre folkeskoleelevernes overgang til gymnasieverdenen via det første halve års introduktionsforløb, har Roskilde fokus på at gøre dem klar til videregående uddannelser.

Fritidskulturen efterlades

– I Kolding forsøger vi at socialisere eleverne ind i læringsperioden. Deres fritidskultur må de efterlade uden for frirummet i klassen, forklarer Lisbeth Pedersen.

Hun nævner eksempler som hyttetur - hvor eleverne lærer at professionalisere deres gruppearbejde, temadage eller temablok-dage, udvikling af studiekompetencer og mentorsamtaler - der bruges til at måle eleverne. – Hvordan introducerer vi så elementer fra studiekompetencelisten, vores i teamet gensidigt forpligtende huskeliste, til fagene? Typisk skiftes vi til det, så en kompetence introduceres i et fag. Siden anvendes kompetencen i alle fag. Måske skal eleverne forberede stoffet og

komme med spørgsmål næste dag, eller de skal komme med en ordentlig mundtlig fremlæggelse. På den måde kommer de langt ind i stoffet, siger Lisbeth Pedersen. Hun fortæller også om projektet i Roskilde, hvor det handler om brobygning til videregående uddannelser. Her udviser gymnasiasterne ofte mangler inden for gruppeprocesser og selv læring.

I projektet knytter man f.eks. i en tredages periode hver enkelt elev til en studerende fra en videregående uddannelse, så de kan danne sig et billede af den planlægning og de arbejdsmetoder og -former, der bruges dér steder.

– Ingen var forskrækkede over det faglige niveau. Det er processerne, der er problemet, bemærker hun.

Lisbeth Pedersen oplyser, at lærernes netværksgruppe ikke fungerede ret godt af flere årsager: Mangel på tid, mangel på socialt samvær, og erfaringsudvekslinger og diskussioner kom aldrig til at fungere i it-værktøjet Blackboard.

Mange intelligenser i klasseværelset

Her overtog Elsebeth Dalmer, Team 1, IBC Kolding - suppleret af Kristine Visby - ordet for at fortælle om en studiekræds. Den har haft til formål at undersøge, om Howard Gardners teori om de mange intelligenser har kunnet omsættes i en form, så den tilføjer nye kvaliteter til hhx-undervisningen.

Kernen i det har været at definere elementer i undervisningen, som har kunnet målrettes de syv forskellige intelligensformer i Gardners teori, og så anvende undervisningselementerne for elever med de tilhørende intelligensformer.

Et af resultaterne blev bl.a. klart blotlagt i en ordblind elevs evaluering, hvor han skrev: "Jeg har lært, at jeg er ret klog". - Han havde fået et bedre syn på sig selv og lært, at der er mere end én måde at lære no-

get på, forklarer Elsebeth Dalmer.

Kristine Visby har arbejdet med "Redskaber til styrkelse af hhx-elevernes dannelse og faglige og sociale kompetence gennem arbejde med læringsmiljø". Hun siger:

– Eleverne skal også blive bevidste om, hvad der sker i klassen - både i forhold til egen navle og til de andre. Generelt mangler de at kunne forholde sig konstruktivt til andre og til, hvad der sker i klassen.

For at lære dem det, har man udviklet to spil. Det ene indeholder en lang række udsagn om motivation og læringsprocesser, som skal diskuteres i klassen. Det andet spil er et etik-taktik-spil, hvor læreren på basis af erfaringer definerer cases, hvor eleverne skal tale om, hvad der er rigtig og forkert. – Disse cases skal grupper på fire-fem forholde sig til ud fra en viden om, at der ikke er nogen rigtig løsning. Men de skal prioritere og diskutere situationerne, uddyber Kristine Visby.

Også et projekt, der involverende i alt fire team på Aalborg Handelsskole og Århus Købmandsskole om "Øget fleksibilitet i hhx", blev omtalt. Det gjorde Conni Paldani og Anders Damgaard Kristensen, Handelsgymnasiet, Århus Købmandsskole.

Som forberedelse til gymnasiereformen går forsøget ud på at skabe større sammenhæng mellem fag, kompetencer og undervisningsformer, øge elevernes studiekompetence, øge elevernes refleksion over egen udvikling og læring, øge fleksibiliteten i forbindelse med planlægningen af undervisningen gennem et bevidst arbejde med selvstyrende team, øge bevidstheden om teamets egne udviklingsprocesser og en fælles forståelse af gymnasiale læreprocesser, og hvordan de skabes. De sidste oplægsholdere i workshoppen er projektleder Anne Grethe Madsen, DEL og Gitte Ingerslev, DPU. De fortæller om et projekt under udviklingsprogrammet for de

gymnasiale uddannelser, hvor man på en ny måde sammen-tænker, udvikler og spreder viden. Projektet har omfattet tre htx-skoler - Holstebro, Ballerup Tek og Esbjerg - og fire hhx-skoler - Randers, Silkeborg, Køge og Hillerød.

Hhx-klassen - det anderledes

Eleverne skal opbygge evne til didaktisk tænkning, lære at aflæse kommunikative koder, blive bedre til at samarbejde og arbejde projektorganiseret og lære at aflæse kulturelle koder.

Det ugelange projekt starter med et rollespil lavet af lærerne. Det leder videre til gruppearbejde, klassesdiskussioner og individuelt arbejde.

Videnskabsmæssigt bliver der fyldt forskellige elementer på rollespillet som f.eks. kommunikationsteori og kulturbaggrundens betydning osv.

Rollespillet leder igen videre til gruppearbejde, hvor der er en masse, der kan gå galt. Dermed skabes fundament for en diskussion af f.eks. gruppearbejdsteknikker.

Htx - den anden type klasse - det anderledes

Eleverne skal analysere og dokumentere en problemstilling ud fra et givet tema samt opstille løsningsforslag. På den måde skal de blive bedre til at samarbejde og arbejde projektorganiseret

Forløbet er forankret i deres egne erfaringer og giver - foruden indlæring af studiekompetencer - altså også ejerskab, aktivitet og motivation, samt en håndværksmæssig stolthed.

Plenumoplæg - torsdag

Større kendskab til EMU

EMU er en portal for lærere og elever i undervisningsverdenen, men kendskabet til stedet, hvor man kan læse om temaer og projekter, er ikke særlig udbredt inden for erhvervsuddannelses-erne.

– Jeg skal fortælle om EMU'ens fabelagtige univers. I behøver kun at notere www.emu.dk/eud under dette oplæg, sagde Charlotte Kølle Jørgensen fra UNI•C, der står bag portalen, inden hun kom ind på den mængde viden, som lærere på erhvervsskolerne kan finde på EMU.

– EMU er ikke så kendt i eud-sammenhænge. Vi har 130.000 unikke brugere hver uge, og det gør portalen til en af landets 25 største. Brugerne er lærere fra alle mulige uddannelser, og i løbet af foråret lancerer vi undersider til blandt andet social- og sundhedsuddannelserne og landbrugsuddannelsen, sagde Charlotte Kølle Jørgensen.

Hun fortalte, at portalen blandt andet kan bruges til formidling af

FoU-projekter, som ikke udgives af UVM.

– Vi laver en bearbejdet omtale af projektet, som skal give brugerne lyst til at dykke dybere ned i det, sagde Charlotte Kølle Jørgensen, og hun opfordrede deltagerne til at indsende projekter, også selv om de ikke er færdige.

– Vi er i gang med at lave en database med et samlet overblik over FoU-projekter. Det kan I bruge som inspiration, når I ude på skolerne skal udvikle undervisningen, og når I vil søge midler til nye projekter, sagde Charlotte Kølle Jørgensen.

Hun tilbød også selv at komme ud og besøge skolerne og opfordrede til et samarbejde om offentliggørelse af projekter.

– Jeg møder tit lærere, der begejstret fortæller om noget nyt, man har udviklet på deres skole, men det skal lige være lidt pæner, inden det bliver offentliggjort. Til det vil jeg bare sige, eleverne er de bedste kritikere, så er det godt nok til dem, så er det super godt til jeres kolleger i hele landet. Så bare se at få det af sted, lød opfordringen fra Charlotte Kølle Jørgensen.

Fik du inspiration til at læse mere om de projekter, der blev fremlagt på konferencen?

Savner du et sted, hvor du kan se, hvilke FoU-projekter der er udgivet inden for et tema?

Brug databasen **Udviklingsprojekter** på <http://fou.emu.dk>

Undervisningsministeriet har i samarbejde med UNI•C udviklet et nyt websted til formidling af resultater fra FoU-projekter. Webstedet, som er en del af www.EMU.dk, skal bidrage til at inspirere og vidensdele ved at give fuld adgang til informationer om de seneste års FoU-projekter inden for en stor del af Undervisningsministeriets uddannelsesområde.

Databasen **Udviklingsprojekter** erstatter de eksisterende databaser - FoU-databasen for det erhvervsfaglige uddannelsesområde (eud, sosu, landbrug og produktionsskoler), TUP-databasen for amu-området og EMU-basen for det gymnasiale område.

Workshop 7: Skole-virksomhedssamspil

Når praksis og teori samarbejder i stedet for at støde sammen

Samarbejdet mellem skole og praktiksted om uddannelse af elever skal gøres bedre. Adskillige projekter er i gang og erfaringer fra nogle af disse blev præsenteret i workshoppen. Her blev talt om nyudviklet samspilsmodel, et nyt og succesfuldt elektronisk styringsredskab, udvikling af jobkompetencer og praktiksteders forbedrede rolle i uddannelsen – bl.a. gennem oplæring af oplærerne, samt et mislykket forsøg på at få en læringslog op at køre.

Samspilsmodellen

Social- og Sundhedsskolen i Århus har undersøgt samspillet mellem skole og praktik i den pædagogiske grunduddannelse og udviklet en ny samspilsmodel. Det fortalte Susanne Minds og Anne Marie Miklos levende om i deres indlæg. – Eleven er kommet i fokus, og det kræver et nyt samspil mellem skole og praktiksted, når vi nu taler om elevdidaktik i stedet for lærerdidaktik.

Samspilsmodellen tager afsæt i, at det, man lærer i skolen, er og skal være anderledes end det, man lærer i praktikken. Hvor skolen

ledning i forhold til elevens arbejde med den personlige uddannelsesbog.

– Det er vigtigt med en fælles tilgang til og forståelse af, hvad læring er, og hvad praktik er. Kitet mellem de to er metalæring, refleksion og målforståelse. Praktisk udførelse og læring om samarbejde kan eleven tage med tilbage til skolen og reflektere over og arbejde videre med, siger de.

Et ny måde at tænke og gennemføre samspil kræver ofte nye redskaber. Et sådant er det webbaserede pædagogiske planlægningsværktøj Elevplan (www.elevplan.dk), som er ved at blive en rigtig stor succes.

Elevplan - elektronisk styringsredskab

Ved udgangen af 2004 var 50.000 godkendte uddannelsesplaner lagt ind i det elektroniske planlægningsværktøj for skole, praktiksted og elev.

I efteråret var der op mod 25.000 tilmeldinger til aktiviteter i forhold til den enkelte elevs uddannelsesmål.

Månedligt er der op mod 50.000 logins fra f.eks. elever, der vil se lærer- eller selvevalueringer, skole-

neord bag Elevplan, som skaber større gensidig forståelse og interesse for hinandens mål, skole, virksomhed og elev imellem. Elevplan giver klarhed om undervisningsindhold og -mål, ligeså hvad angår praktikkens indhold og mål. Dermed får praktikstedet mulighed for at tilrettelægge det reelle indhold i praktikken ud fra målpinde og elevens manglende opfyldelse af mål, blev det uddybet fra oplægsholderne.

Det store frafald

Et andet problem er det store frafald i praktiktiden, som de tekniske erhvervsuddannelser slås med. Jane Jacobsen, DEL og Ole Minnet, Roskilde Tekniske Skole fortalte under overskriften "Elevens jobkompetencer og den attraktive praktikvirksomhed" om de erfaringer, Roskilde og to andre tekniske skoler har opnået under gennemførelsen af det igangværende projekt. Her er det overordnede formål er at styrke unges motivation til at fuldføre uddannelsen og virksomheders incitament til at tage elever i praktikplads.

Bla. har man gennem analyser af over 900 elevindstillinger til Årets Læreplads og mange, mange virksomheders selvbeskrivelser defineret en række væsentlige krav, som yderligere er understøttet gennem seminarer med virksomhedsfolk.

– Det, som for eleven er vigtigt i virksomheden og dermed også for skolen, hvis vi skal snakke fælles værdier, er at få udfordringer og værdsættelse af mester, som skal tro, eleven kan noget, men også acceptere, at der begås fejl. Omvendt er ønskerne til elevens kompetencer også interessante. Her er faglige kompetencer relevante, men det er sociale og personlige kompetencer også. Men hvis der ingen faglig kompetence er, bliver eleven perifer og kommer ikke ind i f.eks. svendenes sociale fællesskab, forklarer Jane Jacobsen.

Personlige kompetenceprofiler

På Roskilde Tekniske Skole har man arrangeret cafémøder for eleverne med indlæg fra virksomheder, så eleverne derigennem kan få en fornemmelse af kravene fra praktikstederne.

Man har udarbejdet kompetenceprofiler til eleverne – både på det tekniske og det personlige plan, som yderligere er fulgt op af samtaler med kontaktlæreren. Læreren har brugt den indhøstede viden til dialogmøder om kompetencer og krav med virksomheden.

Desuden har man arbejdet med jobsamtale dage på basis af fiktive opslag. Enkelte samtaler er gennemført med virksomhedsfolk og efterfølgende blevet diskuteret grundigt igennem.

Men én ting er elevernes kompetencer, noget andet er oplærer-

nes ditto. Det blev der også talt om under overskriften "Kickstart af træneruddannelser i små og mellemstore virksomheder" ved Charlotte Bjerre fra DEL.

Når oplæreren skal oplæres

I Tyskland er der krav om "kørekort", før man kan oplære andre. Noget lignende kræves i Holland. Sammenligner vi os med de lande, sker der ikke så meget her i landet. Men noget er dog i gang. Inden for f.eks. bagerområdet har små mesterkurser formået at fjerne en del af elevfrafaldet, fortæller Charlotte Bjerre.

I praksis har man i projektet hidtil udrustet de faglige udvalg, så de kan planlægge og gennemføre kurser. Flere udvalg fra forskellige uddannelsesområder har da også allerede planlagt en række en- og todages kurser, som f.eks. indeholder elementer som psykologi, arbejdsmiljø, forventninger og krav til oplæringen og virksomheden.

– Om 10-20 år vil det inden for alle brancher være almindeligt med oplæring af oplærere. Men vi

tøj, der har til formål at optimere kursisters/elevs muligheder for at omsætte erhvervede kvalifikationer på skolen til kompetencer i virksomhederne. Læringsloggen vil synliggøre såvel læringsmål som læringsproces. Formålet med læringsloggen er at binde lærere, elever og virksomheder bedre sammen for at optimere den enkelte elevs muligheder. Erfaringerne er direkte anvendelige for alle såvel amu som eud/veud."

Så smukt lyder Læringsloggen i foramtalen af workshoppen.

Men sådan lyder det, når de to oplægsholdere modigt beskriver loggens nuværende status:

– Den har ikke fungeret. Det er en fadæse, og vi regner med at sende halvdelen af projektpengene tilbage. Det er et værktøj til bl.a. amu-kurser, der kan skabe overblik for medarbejdere og virksomheder, når vi taler om uddannelsesplanlægning, empowerment – fra undervisning til læring, refleksion og selvrefleksion. Men ingen har rigtig bidt på det, selv om det er blevet testet enkelte gange.

har fokus på at få begreb om praksis, har praktikken fokus på at få greb om praksis. I modellen opererer man med, at selve samspillet må handle om at sætte fokus på refleksion og metalæring, hvor elevens personlige uddannelsesbog – og deri elevens arbejde med uddannelsesplan, portfolio, logbog, evaluering og læringsmål – bliver bindeled mellem skole og praktik. Der er også arbejdet med at udvikle en fælles tilgang til vej-

folk, der vil se, hvor langt den enkelte elev er kommet – eller vinke opnåede mål af i en uddannelsesplan, eller praktiksteder, der ønsker et overblik over elevens kompetencer i forhold til planlægning af praktikopgaver.

Det fremgik af det oplæg, som Folmer Kjær, itai og Thomas Skytte, UNI•C, gav.

– Reform, realkompetencevurdering, valgfrihed, individuelle krav og uddannelsesplan er ker-

må starte et sted, i det små, med en- og todages kurser. Og mange oplærere er klar til kurser, men de må ikke tvinges, så vi mister praktikpladser. Vi må tage udgangspunkt i den virkelighed, der er.

Formålssammensmeltet læringslog

At tage udgangspunkt i virkeligheden må man også sige, workshoppen to sidste oplægsholdere gør for tiden. Carsten Lund Rasmussen, DEL og Rasmus Zier Bro, TEC fortæller om "Læringslog – et dynamisk dialogværktøj mellem virksomhed og skole".

"Vi har udviklet et dialogværk-

De to oplægsholdere gav også, i deres afrunding af indlægget, flere bud på årsagerne til projektets problemer:

Formålssammensmeltning, organisatoriske problemer på skolen, når systemet skal integreres og bruges, redskabets bureaukratiske krav belaster virksomhederne, manglende forståelse og formidling af refleksioner som redskab, usikkerhed hos kursisterne om, hvem der har kontrol over hvilke informationer i systemet samt hvilke konsekvenser det kan få for dem i forhold til f.eks. deres ledelse – altså et magtaspekt, samt manglende forankring hos alle interessenter.

Workshop 8: Evalueringskultur og nye evalueringsformer

Nye og bedre evalueringsformer

Nye måder at måle elevers kunsten på var temaet i workshoppen, som bød på spændende bud på alternativer til de mere traditionelle prøve- og eksamensformer. Portfoliometoden, fagfusion, minisvendeprøver, analyser af evalueringskultur samt selvevaluering var emner for projekter, som oplægsholderne delte ud af erfaringer fra.

Hos EUC MIDT i Viborg er man tæt på at afslutte et forsøg med portfoliometoden i grundfagene engelsk og naturfag. Formålet er at undersøge, om man med metoden får en for såvel elever som lærere mere frugtbar og tilfredsstillende bedømmelse af elevernes formåen end ved de mere kendte evalueringsformer.

Lene Mark fortalte om skolens erfaringer med forsøget. Inden man gik i gang opstillede man en række teser, som skulle afprøves. Teserne var som følger:

Portfolio kan: Dokumentere processer, give et bredere og mere nuanceret billede af elevens kompetencer, dokumentere progression i elevens læring og udvikling, danne grundlag for selvevaluering og kritisk refleksion.

Videre var det tesen, at portfolio kan: Give eleven en mere retfærdig og meningsfyldt og mindre

tilfældig bedømmelse, den kan danne grundlag for vejledning og involvere eleven i evalueringsprocessen, den kan fremme elevens ansvarlighed og motivation og faktisk få eleven til at reflektere og forholde sig kritisk til egne arbejder.

Ifølge Lene Mark holdt teserne langt hen ad vejen. Hovedgevinsterne: Stort set ingen eksamensnervøsitet, bedre opgaver, generelt højere niveau og det, at eleverne har fået et naturligt forhold til it-værktøjer, hvilket ikke er almindeligt i denne gruppe.

Vores erfaring er også, at eleverne faktisk bruger, hvad de har i deres portfolio. Kun på ét punkt er vi så at sige blevet skuffede. Refleksionen og selvkritikken er udeblevet, hvorfor vi lige nu leder efter måder at motivere i den retning på, sagde Lene Mark.

Biologi-kemi-fusion

Edith Agerbo og Hans Henrik Holme fra Erhvervsskolerne i Aars berettede om et forsøg med tværfagligt samarbejde mellem fagene kemi og biologi i htx. I projektet deltog også skoler i Aalborg og Århus.

Ønsket var at skabe en større

sammenhæng mellem de to fag og at øge motivationen for faget biologi, der traditionelt er lav blandt htx-eleverne.

En styregruppe tilrettelagde først forløbene og lancerede to temaforløb, brød og bagning samt jord og planter. To projektforsøg skulle handle om dels krop og kemi, dels nærings- og nydelsesmidler.

Edith Agerbos og Hans Henrik Holmes konklusion var kort fortalt, at projektet var så stor en succes, at man har besluttet at fortsætte i Aars og Aalborg. Men der var også problemer, som kræver justering af fremtidige forløb.

Den efterfølgende evaluering blandt eleverne afslørede udbredt tilfredshed med fagsamarbejdet. Generelt mente eleverne, at de lærte meget på en interessant og vedkommende måde. Problemet med denne type tværfaglige projekter har været, at kravene til elevernes kunnen ind imellem er vokset til et urealistisk højt niveau, ligesom lærerne har været på en kæmpeopgave vejledningsmæssigt – ikke mindst i forhold til den efterfølgende eksamen. Med at definere, hvad der var kemi, og hvad der var biologi, fortalte de to lærere.

Erfaringen med eksamen er i det hele taget sparsom, idet kun to af de i alt ti deltagende klasser efter lodtrækningen kom op i kemi eller biologi. Eleverne blev eksamineret i deres projekter, hvilket tillod dem at gå i dybden og for alvor vise, hvad de kunne. Samtidig blev toppen taget af den sædvanlige eksamensnervøsitet.

Ulempen var, at det er svært at sammenligne niveauet blandt eleverne i forhold til den traditionelle eksamen, fordi eleverne gik til eksamen i en forholdsvis snæver del af pensum.

Lærernes eget bud på, hvordan disse problemer kan løses var bl.a., at der åbnes for muligheden

for at eksaminere i alle tværfaglige projekter og at udbyde projekter, som dækker pensum bedre.

Minisvendeprøve

Fra Vitus Bering i Horsens var Lone Ørsted mødt op for at fortælle om et fælles projekt med Århus, Grenå og Silkeborg tekniske skoler samt Den jyske Haandværkerskole. Om at udvikle og afprøve nye evaluerings- og eksamensformer.

Lone Ørsted gennemgik ganske kort, hvad de forskellige forsøg gik ud på, idet afprøvning og evaluering af forsøgene i flere tilfælde ikke var sket – på grund af forskellige uforudsete forhindringer.

I Silkeborg har man eksempelvis forsøgt sig med en "minisvendeprøve" i flere grundforløb, og i Horsens har man i tømmergruppen tilstræbt at skabe en afsluttende prøve, som i højere grad afspejler den daglige undervisning. Eleverne er selv med til at designe deres prøve, hvilket der afsættes en uge til.

Den foreløbige evaluering har været meget positiv fra alle sider, såvel elever som lærere og det lokale uddannelsesudvalg.

Evalueringskultur

Dorrit Sørensen og Poul Kofoed Petersen fra TEC redegjorde for deres foreløbige arbejde med at analysere og udvikle evalueringskulturen i redderuddannelsen. Baggrunden var en oplevelse af en eksisterende evalueringskultur, som ikke fungerer.

Alle aktørers rolle (Det lokale uddannelsesudvalg, branchen, skoleledelse, lærere, elever og konsulenter) i evalueringskulturen er der blevet kigget på, og spørgsmålene har indledningsvis været: Hvad skal evalueres, hvem er målgruppen for evalueringerne, hvordan skal der evalueres, for at mål

og målgruppe nås, hvordan følger de forskellige aktører op på evalueringsresultaterne, og hvordan samarbejder de forskellige aktører for at sikre udvikling og forandring.

Der giver nemlig ikke mening at evaluere, hvis ikke man er villig til at ændre på praksis, når evalueringen viser, at det ville være fornuftigt, lød det fra oplægsholderne.

En anden konstatering var, at man i en evalueringskultur bør sikre, at de forskellige aktører kun får adgang til evalueringsresultater, som er relevante for dem. I modsat fald kan det skabe uheldige og endda ubehagelige udslag af intern magtanvendelse.

Endelig fortalte Ove Bryld, ligeledes fra TEC, om et vellykket TUP-projekt med at indføre selvevaluering i lager- og transportuddannelsen.

Det har da trukket tænder ud, men selvevaluering er i høj grad udviklende, ikke bare for eleverne, men også for lærerne, sagde Ove Bryld.

Han advarede andre med lyst til at gå i gang mod faldgruber.

Det er uhyre vigtigt, at alle lærere er med på ideen. At der gøres meget ud af at introducere og forklare selvevalueringens idé og metode for eleverne, og at der hver dag afsættes den fornødne tid til at føre sin logbog ajour. Vores erfaring er, at ti minutter er passende.

Logbogen skal i øvrigt være opbygget så enkelt som muligt, og den skal samtidig kunne hjælpe eleven til at se, hvordan han eller hun lærer bedst, sagde Ove Bryld, som videre konstaterede:

Er logbogen rigtig udformet, lærerne 100 procent med på ideen og overholdes alle vedtagne regler for selvevaluering, er der her tale om en unik metode til både at udvikle lærerens kompetencer som underviser og vejleder og elevens faglige kompetencer.

Konferencen fik pæne karakterer

Bestået

Som det har været tilfældet også med de foregående FoU-konferencer, var der pæne karakterer til dette års, da evalueringskemaerne blev gennemgået og analyseret. 250 skemaer blev delt ud, og 112 kom

retur i besvaret stand.

Deltagerne blev bedt om at besvare fem spørgsmål:

1. Hvordan vurderer du informationen om konferencen?

2. Hvordan vurderer du konferencens struktur?

3. Hvordan vurderer du konferencens vægtning mht. indhold?

4. Hvordan vurderer du din workshops struktur – især vægtning mellem oplæg og diskussion?

5. Har workshoppen levet op til dine forventninger mht. relevans og indhold af projekter?

Til det første spørgsmål erklærede hele 97% sig enten meget tilfredse eller tilfredse. Mens næsten lige så mange (95%) fandt konferencens struktur enten meget tilfredsstillende eller tilfredsstillende.

På det tredje spørgsmål svarede 89%, at de var meget tilfredse eller tilfredse. Blandt de ikke helt tilfredse var især folk fra de gymnasiale uddannelser. Flere af disse svarede, at det var svært at finde relevansen for netop deres uddannelser i flertallet af plenumoplæggen.

75% af deltagerne var meget tilfred-

se eller tilfredse med deres workshops. Blandt kritikpunkterne her var, at i hvert fald én af de 11 workshops var for stor og burde have været delt i to eller tre. Andre mente, at oplæggen i de forskellige workshops havde tendens til at fylde lidt for meget i forhold til debatten.

Et flertal fandt dog, at workshoppen i høj grad havde levet op til forventningerne takket være spændende og relevante indlæg og en god debat.

Endelig et lille udvalg af "frie kommentarer":

"Svært at være ikke-ryger, da der er alt for mange rygeområder."

"De fysiske rammer på HCA er rigtig gode – det er et godt konferencested."

"FoU-konferencen er en rigtig god metode til spredning af FoU-projekter."

"For mange projektfremstillinger i for få workshops, hvilket giver for lidt mulighed for dialog om de enkelte projekter."

"God struktur, men startede evt. med en 'appetitvækker' som oplæg."

"Prioritering mellem de forskellige

ge emner kunne godt have været bedre. For megen tid til nogle oplæg (f.eks. udland) og for lidt tid til Lisbeth Højdal."

"Godt netværksforum."

"Struktur med workshops om eftermiddagen er god."

"For lidt tid til de danske oplæg om realkompetence."

"Workshopperne bestod af projekter fra meget forskellige uddannelsessteder, hvilket gør det svært at skabe fællesskab om projekterne."

"Meget inspirerende at få lov til at deltage – hele tænkningen og udviklingen af realkompetence, der er gennemgået i dag, er direkte overførbare til vores område og meget anvendelig."

"Det ville være godt med mulighed for at afkrydse ved tilmelding, om man er interesseret i at holde bilateralt møde med bestemte folk fra UVM og DEL, samt hvilke emner man ønsker at drøfte. Disse møder kan finde sted på et 'torv' fra 16-18. Her kan evt. også drøftes spørgsmål med andre deltagere og skabes netværk."

Workshop 9: Udvikling af lærer- og lederkompetencer

Mere dynamik på jobbet

Lærere har travlt, og selv om kompetenceudvikling tager tid, kan det være nøglen både til en faglig gevinst og til at lette arbejdspresset.

Det tunge ord "kompetenceudvikling" er kommet for at blive, og lærere og ledere skal vænne sig til at høre det på gangene. Et af de projekter om emnet, der er afsluttet, hedder "Dynamisk læring på jobbet" og er gennemført på fem tekniske skoler (nu tre på grund af fusioner) med deltagelse af 38 lærere og ca. 10 mellemledere.

– Der har ikke været mange af den her type forløb i vores system, så vi har ikke haft meget at støtte os til, sagde Albert Christensen, DEL.

Et af mange mål har været kollektivt at styrke løsningen af pædagogiske problemer, for det er en kendsgerning, at det er krævende at være lærer i dag, hvor forandringshastigheden er enorm. Nye love, regler og bekendtgørelser er hverdag, som den enkelte lærer skal forholde sig til. Desværre brænder nogen af dem ud. At "løfte" lærerne til højere kompetencer skulle derfor nødvendigvis være endnu en byrde, men ud over den faglige udfordring helst fungere som en aflastning, ved at pædagogiske problemer løses kollektivt.

Helt jordnært er det også billigere at fremme kompetenceudvikling på de enkelte skoler frem for at sende lærere og ledere på kurser. Ud over den motivation der ligger i, at det her er et emne, vi tager fat om lokalt. I det lys har DEL arbejdet med systematikker, der kan bruges på den enkelte skole fra start til mål.

Nye metoder – lang proces

– Vi har især afprøvet metoder til læring på jobbet og overordnet sat fokus på de værktøjer, man kan bruge via nye samarbejdsformer på skolerne, og relationer til kolleger. Men det er en lang læreproces at koble det ind i det daglige arbejde, sagde Albert Christensen. Som konsulenter udefra synes vi dog, at der burde gøres meget mere ud af at styrke diskussionen om pædagogikken – både i forhold til den enkelte elev og de grupper, der undervises. For at sikre et bedre læringsforløb og give dem bedre forud-

sætninger. Det handler i høj grad om, hvordan undervisningen kan gøres bedre under ændrede vilkår og understøtte lærerne i det arbejde.

I starten bliver der typisk holdt en kompetencesamtale med to lærere, hvor uddannelseschefen gerne er med. Her bliver den enkelte lærers udviklingsbehov konkretiseret, og samtalen munder ud i en kompetenceplan. En vigtig erfaring i det forløb er, at parterne undervejs kan støtte hinanden og bliver bedre til at fokusere på det væsentlige frem for på egen navle. Siden er der lagt op til – eller der er snarere en pligt til – at præsentere resultaterne for ens kolleger, hvor man kan udveksle erfaringer til gensidig gavn og inspiration. Forløbet bliver siden fulgt op med nye samtaler med uddannelseschefen med det mål at fortsætte processen ud fra de erfaringer, man har høstet.

Selv om nogle lærere siger, at det også er svært at få tid til sammen med kolleger at udvikle ens pædagogik, er et af de markante resultater af projektet den store glæde, der er ved den gensidige observation af hinandens undervisning med anbefalinger om at besøge andre skoler.

– Desværre bruges det ikke ret meget, selv om der ligger en stor dynamik i det. Og på trods af, at det er et stort lærerønske at få nye vinkler på deres undervisning, konstaterede Albert Christensen.

Han nævnte en frisørfaglærer, som har været med i projektet, og som gerne ville have en person, der kunne se på hendes undervisning med andre øje og ikke tog alting for givet.

– Hun var heller ikke bange for at udstille egne svagheder, og erfaringen siger, at det er en god idé at få lærere fra andre faggrupper eller en anden skole til at gå ind og coache og melde ud, hvad der kan forbedres i undervisningen.

DEL's konsulenter tager også ud og følger undervisningen, evaluerer og melder tilbage.

Hvad ønsker I?

Susanne Gottlieb, DEL præciserede, at i spørgsmålet om kompetenceudvikling er udgangspunktet de enkelte skolars behov, og hvilke kompetencer de ønsker udviklet blandt lærer-

ne. Det kan strække sig fra overordnede og strategiske planer til ønsker i de enkelte afdelinger.

– Vi skaber med andre ord et grundigt beskrevet projekt målrettet til den enkelte skole og opretter et websted, hvor projektet bliver lagt ind. Der kan løbende opstå behov for nye kompetencer blandt lærerne – måske skal organisationen være anderledes, der kan være behov for flere og større team osv.

– I nogle af de gode og systematiske eksempler, vi har set, har skolen lavet en evaluering blandt eleverne, som lærerne har diskuteret, og hvor det har vist sig, at lærerne i højere grad skulle differentiere undervisningen i lyset af, at nogle elever er kanon hurtige og ønsker flere udfordringer, mens andre har brug for mere tid til at styrke deres basale færdigheder.

Omvendte lærere

Odense Tekniske Skole (OTS) har også samarbejdet om kompetenceudvikling med DEL. Vi ønskede at lave et projekt, som nu har kørt i halvandet år, og valgte efter en lang intern debat, at hele skolens pædagogiske personale skal have adgang til at udvikle deres kompetencer, fremhævede afdelingschef Erling Hansen, OTS.

Det koster nogen skillinger, og vi har årligt afsat 2-2,5 mio. kr. til formålet, men det har været alle pengene værd. Det er nu nøje beskrevet i skolens virksomhedsplan, ligesom det er vigtigt, at de nye afdelinger, som gerne skulle få glæde af de nye kompetencer, er medbestemmende i forhold til den retning, de gerne vil bevæge sig ud ad. Når målet er at have en dynamisk undervisningsplan, er vi nødt til hele tiden at gå ind og arbejde med det. Gerne med afsæt i den enkelte lærer, frem for at centrale personer skal initiere det her. I det lys har vi oplevet, at ansatte, som før var berøringsangste i forhold til at læse bekendtgørelser, nu er vendt og aktivt deltager i beskrivelsen af undervisningsplaner.

Holdningen har også ændret sig i retning af, at flere lærere nu synes, det er besværet værd at skrive fem til seks sider ekstra og gå til eksamen (Pædagogisk Diplomuddannelse), så de får papir på deres nye pædagogiske kompetencer. Desuden er der opret-

tet et virtuelt mødested, hvor man bl.a. kan se de forskellige projektopgaver og drage nytte af andres erfaringer. Det er også kendetegnende, at personale, som deltager i forløbet, nu viser større interesse for at sparre med kolleger i andre afdelinger.

– Vi har haft en individuel samtale med alle deltagere sammen med deres nærmeste leder, supplerede Hanne Niemann Jensen fra DEL. Bl.a. for at gøre det klart, hvad den enkelte forventer af os, hvad vi kan bidrage med osv. I forløbet har lærerne fri otte torsdage – 10, hvis de tager en formel merit, som de i princippet og efter frit valg kan bruge til deres egen efteruddannelse – herunder at tage at tage ud i verden og besøge andre skoler og blive inspireret der.

Hun mindede også om, at det giver status at udvikle sig.

Savner beviser

Også i andre miljøer arbejdes der med udvikling af team, der gør en forskel. Til dem hører Bornholms Erhvervsskole, TeSe og EUC Sjælland med en ambition om at finde redskaber til at kunne måle og bevise, hvor godt man gør det i forhold til "sund human ressource" og god teamledelse.

– Det kan være vanskeligt at dokumentere i praksis, men vi har en idé om, at det kan lade sig gøre, sagde Kim von Bülow, TeSe. Ved hjælp af operationelle metoder og identificerbar god teampraksis kan vi effektmåle via amu's nye hjælpekilde: www.viskvalitet.dk. Vi har brug for at skabe miljøer, der tilgodeser en styrket faglighed, en forøget medarbejdertilfredshed samt erhvervets interesse for innovation.

Projektet sætter også fokus på at udvikle mellemlederes funk-

tion og at integrere mentorordninger som en naturlig del af teamarbejdet.

– Vi har herhjemme endnu ikke dokumentation for, at teamarbejde virker f.eks. i form af større medarbejdertilfredshed, som også gerne skulle smitte af på undervisningen.

Kim von Bülow er ikke i tvivl om, at kravet om dokumentation vil vokse også fra erhvervslivet, men det store spørgsmål er fortsat, hvordan man effektmåler på området.

– Det kunne være spændende også at udvikle noget, som er salgbart f.eks. til andre skoler, sagde Marie Bjørg Nordlund, Bornholms Erhvervsskole. Mange skoler arbejder sammen på kryds og tværs, men hvor mange af os udbyder det i virkeligheden som et koncept? En af de måder, vores uddannelsessystem kan ændres på, er måske at sælge af vores interne erfaringer.

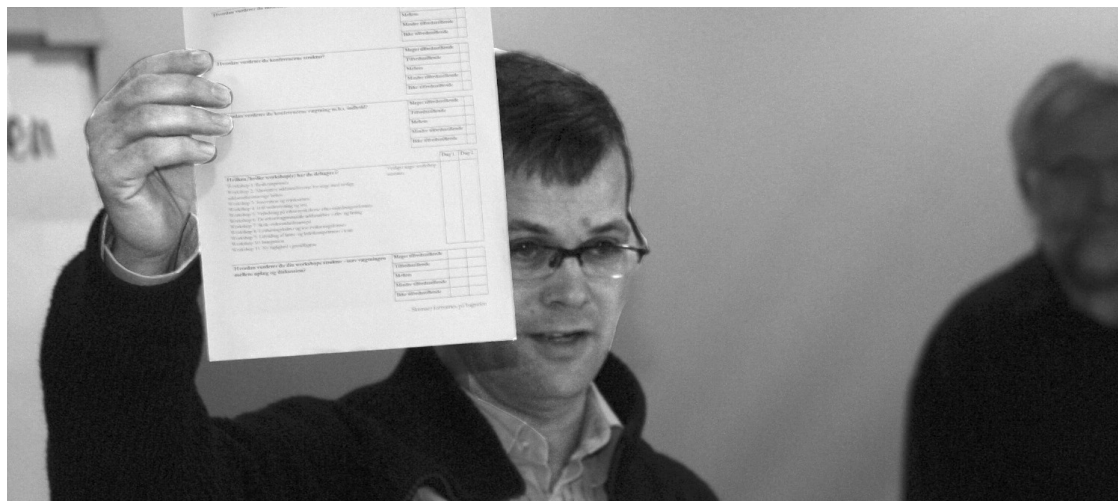
Hun pegede også på, at det er nødvendigt at bevise, at man med "giver-strategier" opnår større arbejdsglæde – kort sagt: At jo mere man giver ud, jo mere får man tilbage, men ikke nødvendigvis inden for samme arbejdsfelt.

– Når man taler om effektmåling er det utrolig vigtigt at have øje for, at skal det virke i praksis, er det også nødvendigt, at det giver en ændring i adfærd og en tilvækst, som er relevant.

Parterne i projektet, som fortsat spirer, er stærkt interesserede i flere medspillere.

Læs mere på:

www.uvm.dk
www.delud.dk
www.ots.dk
www.delod.dk/ots
www.viskvalitet.dk
www.bhes.dk

Workshop 11: Ny faglighed i grundfagene

Kompetencer og faglighed

I 2002 og 2003 barslede fire arbejdsgrupper nedsat af Uddannelsesstyrelsen med deres rapporter om kernekompetencer og ny faglighed i matematik, dansk, naturfag og fremmedsprog. I sommeren 2004 kom den ny bekendtgørelse om grundfag i erhvervsuddannelserne. I workshoppen blev fire projekter, som alle har taget udfordringerne op inden for grundfag i erhvervsuddannelserne, præsenteret.

– Jeg var rimelig skeptisk over opdelingen af kompetencer, men blev i udviklingsarbejdet meget begejstret, efterhånden som arbejdet skred frem. Og nu er det det bedste redskab, jeg i mine 25 år som lærer har haft. Men det er ikke let, sagde Peter Allan Nielsen, lærer fra Odense Tekniske Skole, der er en af deltagerne i et projekt om kernekompetencer i matematik i åbne grundfagsværksteder.

I projektet har man arbejdet med otte kernekompetencer fra KOM-rapporten (Kompetencer og matematiklæring).

Projektleder, Flemming Lysemose fra EUC Syd sagde i workshoppen:

– Det er kun matematiklærerne, der kan forhindre, at faget forsvinder som grundfag. Vi er med projektet landet der, hvor matematikken er væsentlig, men målene er kompetencegivende.

En af udfordringerne i projektet har været at få eleverne til at forstå og tænke i kompetencer.

– Vi har arbejdet med at skabe et pædagogisk sprog med eleverne, så de opnår en forståelse for, hvornår der i opgaverne optræder kernekompetencer. Eleverne skulle pege på kernekompetencerne, når de fik stillet en opgave, og vurdere sig selv i forhold til kompetencerne, sagde Flemming Lysemose.

Blandt andet blev en årsprøve begrundet i kompetencerne, og eleverne viste en god forståelse for det.

En anden væsentlig del af projektet har været at lægge opgaver og materialer ud på en database i Fronter-systemet, som alle lærere har kunnet trække på. Alle erhvervsskolelærere har adgang til materialebanken, der findes på www2.fronter.com/ceu, hvor brugernavnet er matematik, og login er materialebank.

Feltarbejde

Et andet projekt med titlen Særfaglighed i grundfaget dansk, som DEL står bag, har haft til formål at kigge på kulturkompetencer og særfaglighed i danskfaget.

– Det har ikke været meningen at skabe et nyt bager-, elektriker- eller smededansk, men at udnytte fagets egne kompetencer i en erhvervsfaglig sammenhæng i en højere grad end tidligere, sagde Torben Størner, DEL.

Det kan gøres ved at inddrage tekster fra branchen. Kunde-breve, manualer og breve til myndigheder. Tekster om branchen kan give en kulturhistorisk forståelse.

– Det er et feltarbejde, som lærerne skal gøre, og faget skal tænkes ind i den konkrete uddannelse, sagde Torben Størner.

I dansk skal der også sættes fokus på elevernes måde at kommunikere i brancherne. Det er ikke nogen god idé at snakke med kollegerne i en tøjforretning om, hvor fuld man var i weekenden, mens der er kunder i butikken.

Flere erhverv som for eksempel kokkefaget gør brug af story-telling. I dag er det ikke nok, at maden smager godt, kunderne vil have en historie med i købet. Det skal tænkes ind i danskundervisningen.

Del viden

Et projekt med at lave en Idébog for naturfagsundervisere blev afsluttet i 2003, men Lisbeth Randlev Johnsen fra Randers Tekniske Skole og Bodil Tange fra EUC MIDT understregede, at mange af de ting, der står i bogen, sagtens kan bruges i det arbejde, mange skoler skal i gang med i forhold til ny faglighed i grundfagene.

Bogen er lagt ud på EMU, og oplægsholderne var lidt skuffede over, at den først kom på et år efter, den var færdig, for i mellemtiden var der kommet en ny reform.

– Det er meningen med bogen, at den skal inspirere og bruges af undervisere i naturfagene, sagde Lisbeth Randlev Johnsen.

Tanken var også, at folk selv skulle kunne fylde på idébogen på internettet, men det er ikke sket.

– Måske er der ikke så mange ved erhvervsuddannelserne, der kender til EMU, og det kan være svært at finde ting på siden, sagde Lisbeth Randlev Johnsen.

De opfordrede deltagerne på workshoppen til at få gang i videndeling i stedet for at sidde selv med ideer, andre kunne have glæde af.

Brug IT

På handelsskolerne bruger man it som et integreret værktøj med hensyn til prøver og undervisning, og netop den del, samt brugen af cases i eksamen, blev diskuteret da Dorte Lockdahl fra Esbjerg Handelsskole og Diana Ringgaard fra Herning Uddannelsescenter fortalte om deres projekt, hvor målet har været at lave råd og vink til undervisning i fremmedsprog.

En workshopdeltager pegede på, at det kan være svært at bruge it som en integreret del af undervisningen og til eksamen på de tekniske skoler, når der ikke er ret mange maskiner, og man skal bo-

oke en computer lang tid i forvejen.

Hvis it i højere grad skal spille en større rolle på de tekniske skoler, er det nødvendigt, at der bliver fulgt op udstyrmæssigt, understregede en anden deltager.

En af de ting, de to oplægsholdere var nået frem til i deres projekt, var, at praksisnære cases er en god idé som eksamensopgaver.

– Eleverne bliver ikke testet i pensum, men i kompetencer. Det er ikke nødvendigt med mange læste sider for at måle kompetencer, og det er en frihed for lærerne, sagde Dorte Lockdahl, og hun oplyste, at man på Odense Tekniske Skole også har gjort brug af cases til eksamen.

Hun så det som lidt af et problem, at forlagene ikke laver ret mange tyskopgaver, fordi der ikke er penge i det.

Til det sagde en deltager fra et forlag, at de meget gerne vil lytte til skolernes ønsker og indgå i et samarbejde, og en deltager fra UVM gjorde de øvrige opmærksomme på, at der faktisk ligger meget tyskmateriale på EMU.

Deltag i konferencer

Torben Størner pegede på, at der findes mange it-fora til spredning af eksamensopgaver, men der er langt mellem succeshistorierne. Derfor er det nødvendigt at kigge på andre muligheder.

– Hvordan får vi forlagene til at lave noget mere. Jeg synes, at det er givende på mange måder, når vi mødes på konferencer som denne, og udveksler erfaringer og ideer, og vi skal blive bedre til at deltage, og jeg kunne godt ønske mig flere samlinger, hvor for eksempel lærere fra de forskellige grundfag kunne mødes, sagde han.

Peter Allan Nielsen mente, at it, når det fungerer, er det medie

med den største dækningsflade. Der findes en masse internetsider med materialer til undervisning og eksamen, men der skal gøres mere for at få lærerne til at bruge det.

– Der er for lidt dynamik og for lidt pres oppefra på skolerne. Man kunne forestille sig en top ti over skoler, der er bedst til at lægge opgaver ud til brug for andre, foreslog han, og han kunne også forestille sig, at lærere får timer til at lave læringspakker, som kunne uploades.

Dorte Lockdahl fortalte, at det var blevet forsøgt på hendes skole.

– Skolen fik penge for det, men lærerne fik ikke noget. Systemet eksisterer vist stadig, men jeg ved ikke, hvor meget det bliver brugt, sagde hun.

En deltager efterlyste konsulenter, der kan tage rundt til skolerne og informere dem om, hvilke muligheder der er med hensyn til at hente opgaver fra nettet og uploade materiale.

Kernekompetencer i matematik i åbne værksteder. Projektet er afsluttet og publiceret på www.emu.dk/erhverv/mestforlaerere/index.html

Idébog for naturfagsundervisere. Projektet er afsluttet og publiceret på: www.emu.dk/erhverv/mestforlaerere/index.html

Kernekompetencer fra KOM-rapporten:

- Tankegangskompetence
- Repræsentationskompetence
- Symbol- og formalisme-kompetence
- Kommunikationskompetence
- Hjælpemiddelkompetence
- Ræsonnementskompetence
- Modelleringskompetence
- Problembehandlingskompetence

Plenumoplæg - torsdag

Tradition – igen med succes

– Vi har været vidne til en lang række forsøgs- og udviklingsprojekter, og det er efterhånden en god tradition at mødes her til en snak om dem på FoU-konferencen, for det giver lejlighed til at lære megen ny viden. Vi har genset gamle FoU-kolleger og mødt nye og forhåbentlig også fået skabt netværk, der kan bruges på tværs, sagde Susanne Gottlieb fra talerstolen og mente, at de fælles oplæg og 11 workshops har givet et imponerende billede af, hvad der sker på skoler rundt om i Danmark. Hvor teoretikere har mødt praktikere, og de har påvirket hinanden til refleksion og samarbejde.

Sådan opsummerer og evaluerer regionschef Susanne Gottlieb,

DEL, indholdet og udbyttet af FoU-konferencen i Odense, der er blevet til en tradition. Hun siger:

– Vi har hørt erfaringer fra mange projekter, som vi andre kan lære af – også de knap så gode erfaringer med, at viden har det med at forblive indkapslet i projektet, at der måske er for få ildsjæle med i projektet, hvis forventninger måske var større end det, man får FoU-midler til. Vi har også hørt gode råd til sikring af projektets løbebane. At ledelsen skal inddrages. At fokus skal fastholdes – f.eks. ved opsættelse af milepæle og rum uden for dagligdagen til refleksion og evaluering. Og at have og lave netværk – til feedback og for at undgå, at projektets vi-

den forbliver indkapslet i projektet, siger regionschefen og fortsætter:

Udvikles og udfordres

– Forsøgs- og udviklingsarbejde er ofte implementering af ny praksis. Her forsøger praktikere at tage det store spring fra ideernes verden og de centralt vedtagne indsatsområder til praksis i undervisningen. Her afprøves, erfares og justeres. Naturligvis kan bevægelsen også gå den anden vej, således at praktikerne kan inspirere teoretikerne og beslutningstagerne gennem modeludvikling og helt nye ideer. Men hvad enten bevægelsen går den ene eller den anden vej, er det gennem udvikling, dialog

om og refleksion over ny praksis opstår.

– Gennem forsøgs- og udviklingsarbejde udvikles læreres og lederes praksiskompetence forstået som den heldige kombination af indholdsviden, procesviden, tavs viden og grundlæggende antagelser. Og det er vigtigt, at praksiskompetencen hele tiden udvikles og udfordres, for det, vi kunne i går, er ikke længere nok til de udfordringer, vi står over for i morgen. Det er vigtigt, at vi, der befolker erhvervsuddannelserne gennem et længere karriereforløb, hele tiden er i stand til at se på det, vi laver, med friske øjne – og det giver FoU-arbejde mulighed for, fastslog Susanne Gottlieb.

Plenumoplæg - torsdag

Fra blikkenslager til læge!

Mødet mellem lærere og etniske unge er præget af masser af misforståelser. En god genvej er at besøge deres forældre og opleve, hvor meget det giver.

– Jeg talte med en ung kurder, som gerne ville være blikkenslager, men det giver ikke megen prestige i det bagland, han kommer fra, og uddannelsen eksisterer slet ikke i Indien, hvor jeg er født, sagde forfatter og etnisk konsulent hos Københavns Kommune, Manu Sareen, da han tog fat om emnet "Integration af unge – med fokus på de erhvervsrettede uddannelser".

– Moderen til den unge fyr havde større ambitioner på hans vegne og sagde, at han skulle være læge. Nu er han ikke særlig begavet, men bildte dog moderen ind, at man som elev inden for jern og metal på lidt længere sigt også kunne blive læge.

Et billede på en af de utallige misforståelser der kan opstå, når etniske minoriteter fra især fjerne landsbyer møder "smørhullet" Danmark med de mange muligheder.

– Da jeg og min familie kom hertil i 1970'erne blev vi mødt af venlige og nysgerrige danskere. Siden er der sket en voldsom polarisering mellem de etniske miljøer og danskere. De kender ikke meget til hinanden, for de mødes ikke, og vi ser nu, at der i høj grad også er en polarisering i gang indbyrdes mellem de etniske minoriteter.

Det bekræftes af, at velfungerende familier fra både Mjølnerparken på Nørrebro i København og fra Vollsmose ved Odense flytter ud fra "ghettoerne".

– Vi taler nu om en under-, en middel- og en lille overklasse blandt de etniske minoriteter, og fra bund til top er forskellen meget stor, fortsatte Manu Sareen. Middel- og overklassen kommer gerne fra storbyer i det oprindelige hjemland, mens underklassen ofte stammer fra landsbyer og ikke har nogen uddannelse. En gruppe, som vokser sig større og har den parole, at de stadig er her som fremmedarbejdere, og som fortsat drømmer om at vende hjem, selv om de har boet her i 30-35 år. Derfor er de ikke interesseret i at integrere sig. Deres børn lever videre på den livsløgn, at Danmark ikke er deres land.

– Derimod slår overklassen og toppen af middelklassen rødter – deres børn er en del af det danske samfund og sigter gerne efter gymnasiet.

Tørklæde eller ej

Typisk går børn af under- og den nederste del af middelklassen efter at komme ind på en handelskole eller en teknisk skole. De møder op med et stærkt pres hjemmefra, men ikke alle kan honorere kravene. Det er samme gruppe, hvis forældre siger, at "vi havde det bedre, før vi kom hertil", og som Manu Sareen sammenlignede med de danskere,

som finder, at "tiderne var bedre før – under Morten Korch!"

Som etnisk konsulent er han stødt på talrige eksempler på sammenstød i de etniske miljøer især mellem forældre og deres børn, men i høj grad også mellem familien og danske autoriteter, som uden indsigt i hinandens verden fundamentalt går fejl af hinanden.

Alene religion – med eller uden tørklæde – fylder meget i begge lejre og skaber mange misforståelser.

– Det er karakteristisk, at den etniske forældregeneration slipper religionen, jo længere tid de har boet i Danmark, mens de unge, som er vokset op her, bliver mere og mere religiøse. Det skyldes, som nogle af dem siger, at der er så megen ondskab i verden, mens andre peger på, at de føler sig udstødt af fællesskabet, og derfor vælger religionen. Andre bruger den som et oprør mod deres forældre.

– Vi ser piger, som bruger tørklædet meget aktivt for at få lidt frihed. Det signalerer, at de er ærbare, og giver dem lov til at gå ud, men blandt dem er der også flere, der blot ser handelsskolen som et fritidstilbud.

Generationskløften kan være stor, og som Manu Sareen formulerede det, så "bruger nogle unge aktivt det forhold, at de kan læse, til at slå forældrene i hovedet med".

– Jeg var med en pige hjemme hos hendes far, som skulle overtale til, at hun skulle have en scooter for at nå frem til sit uddannelsessted. Faderen nægtede, for som han sagde, står der i Koranen, at piger ikke må køre på knallert. I hele sit liv har han henvist til Koranen, men nu er den som bekendt skrevet for 1400 år siden, hvor der ikke fandtes scootere. Det medgav han, men pegede på, at der i Koranen står, at piger ikke må ride på kamel – det vidste han og fandt, at det var en naturlig sammenligning. Det skriftsted har jeg heller ikke kunnet finde.

Fordomme og tabuer

Netop mødet mellem forældre, lærere, skoler og erhverv kan føre til mange misforståelser.

– I et andet tilfælde havde jeg kontakt med en somalisk mor med to børn, som gik i folkeskolen, og som myndighederne ønskede tvangsfjernet, fordi moderen øjensynligt brugte kath. Hun havde røde øjne om morgenen og talte usammenhængende. Børnene mødte for sent og havde ikke madpakke med i skole. Jeg spurgte, om de havde set noget grønt i moderens mund – nu de mistænkte hende for at spise khat, om de havde været hjemme hos hende og i deres samtaler havde brugt tolk. Svaret var i alle tilfælde nej. Moderen var ikke misbruger, men led af den alvorlige sygdom PTSD (Post Traumatisk Stress Disorders).

– Jeg har også mødt en lærer, som havde en elev, der klagede over, at han blev slået af sin far.

Hun tog hjem til familien. De havde det hyggeligt, spiste sammen, men læreren fik et chok, da faderen sagde: "Ja, jeg slår ham, for jeg er en rigtig mand." Pointen er, at han tror på, han gør det rigtige, og forstår som mange andre minoritetsfamilier ikke danskere, som kun snakker.

Holdninger og fordomme går begge veje, og som en seriøs stand-up'er krydrede Manu Sareen også sit indlæg med de tabuer, der er mellem "jer og os" – ikke mindst i forbindelse med seksualitet.

– Pigerne fra de etniske minoriteter ønsker at være danske, og vi får masser af henvendelser fra piger, som ønsker en ny mødom, og fra piger, som er gravide og ønsker en abort, men er så unge, at det kræver forældrenes tilladelse. På den baggrund har vi set piger blive sendt retur til deres oprindelsesland, hvor de som danske statsborgere ikke har det godt.

– Små danske piger fortæller gerne, at de har "kærester" i børnehaven, nogle år senere kysser de i kælderen osv. Vi taler aldrig om sex i familien – det er helt tabu, mens danskere taler om alt, og det kan også give sammenstød.

– Jeg havde kontakt med en 17-årig pige, som sagde, at hun ville være dansk ligesom sine veninder. Hun havde en kæreste på 27 år – stak af hjemmefra i tre uger, kom siden hjem, og jeg talte med familien. Datteren ønskede at blive tvangsfjernet – det er ikke lige til, og det hele kørte op i en spids. Hendes bror blev tilkaldt og truede med at slå hende ihjel. Så blev hun tvangsfjernet, flyttede ind på en ungdomspension, tager nu hårde stoffer og er prostitueret. Hun var fra underklassen. Børn fra over- og middelklassen fra de etniske miljøer ender sjældent i samme morads.

Manu Sareen var her fristet af sammenligningen mellem kvindeoprøret herhjemme for årtier siden, hvor "udbryderne" kunne opluges af et nyt miljø – f.eks. ø-lejre, mens de unge etniske kvinder ikke har noget at komme ud til og er uden "værktøjskasse". I øvrigt viser det sig, at ni ud af ti etniske piger, som stikker af hjemmefra, vender tilbage, men under mere restriktive forhold.

Drenge, som råber højt

Det er også i det lys, man skal se en del af de etniske drenge opførsel. De, der gerne vil sprænge

rammer, taler med store bogstaver og kan finde på at råbe luder ikke kun efter danske piger, men også efter deres lærer, hvilket ingen skal finde sig i. "Etnisk retorik", som Manu Sareen, kaldte det.

– De er typisk fra underklassen, kan være svære at have med at gøre og skaber problemer for mange lærere. Deres holdning er ofte, at danskerne ikke kan lide os, vi kan ikke komme ind på diskoteker eller få en praktikplads. Og når vi i deres øjne ikke viser dem respekt, reagerer de ved at være offensive. Bag facaden gemmer der sig dog ofte en meget porøs overflade. Det er fra den gruppe, mange af jeres studerende kommer, og den vokser i størrelse, mindede Manu Sareen om og henviste til, at der i 1980 var 40.000 indvandrere og deres efterkommere herhjemme – i 2020 viser demografien, at der vil være 471.000.

Han fremhævede også, hvor vigtigt det er at inddrage forældre i samarbejdet, og ikke mindst det store udbytte man kan få ved at besøge hjemmet. En tidlig indsats kan forhindre problemer i at vokse sig store, og han anbefalede i øvrigt deltagerne at sætte sig ind i, hvad der rører sig i de etniske miljøer – eventuelt ved jævnligt at få en socialrådgiver ud med kontakt til miljøet. For der kan ligge stærke bevæggrunde bag, at forældre nødig møder op på skolen, hvor skrivebordet kan vække minder om et forhørslokale. Manu Sareen nævnte et skrækkesempel med en familie, som på vejen til Danmark blev holdt tilbage af grænsevagter. Familien – undtagen faderen og hans datter – blev smidt ud af lokalet. Hun blev voldtaget, mens faderen så på.

– I deres eget hjem føler de sig derimod i sikkerhed, og I får langt mere information ved at besøge dem der. Mange forældre har også den holdning, at når deres børn er i skole, har de selv givet ansvaret fra sig – over til lærerne.

For ikke at give de unge frit spil gjorde Manu Sareen det dog klart, hvor vigtigt det er at kridte banen op for dem. Skriv et værdigrundlag ned med præcise spilleregler og demonstrer, at bliver disse ikke overholdt, får det konsekvenser, og reager hurtigt.

– Faktisk lever mange af de unge højt på adskillelsen mellem skole og hjem, men glem ikke, at I også er en autoritet, og de unge lytter til jer, pointerede Manu Sareen.

